Coöperatie Gebiedscollectief Noordoost-Twente U.A

Beheerstrategie agrarisch natuurbeheer 2027-2028

Datum:	19 oktober 2026
Uitgebracht aan:	Bestuur en leden Coöperatie Gebiedscollectief Noordoost-Twente U.A. Provincie Overijssel
Opgesteld door:	Coöperatie Gebiedscollectief Noordoost-Twente U.A.
Contactpersoon:	Herman Nieuwe Weme

Coöperatie Gebiedscollectief Noordoost-Twente U.A.

Beheerstrategie agrarisch natuurbeheer 2027-2028

Contact
Coöperatie Gebiedscollectief Noordoost-Twente U.A.
tel: 0541-241170
e-mail: info@gebiedscollectiefnot.nl
website: www.gebiedscollectiefnot.nl

Bezoekadres:
Nicolaasplein 2
7591 MA DENEKAMP

Postadres:
Kerkplein 1,
7591 DD Denekamp

Datum: 19 oktober 2026
Versie: concept definitief
Auteurs: Werkgroep gebiedsaanvraag: Herman Nieuwe Weme, Karel Hesselink, Paul ten Velde, Leonard Rouhof, Gerard Spekhorst en Frank Winkelhorst.

1. INLEIDING 4

1.1 Beschrijving van het gebied 4

1.2 Doelstelling beheerstrategie 5
1.2.1 Het leefgebied Open grasland 6
1.2.2 Het leefgebied Dooradering 6
1.2.3 Categorie Water 6
1.2.4 Categorie Klimaat 7

1.3 Beoogde projectresultaten 8

2. WERKWIJZE 10

2.1 Afstemming met andere gebiedspartijen 10

2.2 Gebiedscoalitie 10

3. BEHEERSTRATEGIE LEEFGEBIEDEN/BEHEERCATEGORIEËN 11

3.1 Leefgebied Open grasland 11

3.2 Leefgebied Dooradering 13
3.2.1 Biotoopverbetering Knoflookpad 13
3.2.2 Biotoopverbetering Kamsalamander en Boomkikker 13
3.2.3 Biotoopverbetering Vliegend hert 14
3.2.4 Biotoopverbetering Patrijs. 14
3.2.4 Botanisch Grasland. 14
3.2.5 Bodemverbetering en bevorderen biodiversiteit en verbeteren waterkwaliteit. 15
3.2.5 Kruidenrijke akkers. 16
3.2.6 Biotoopverbetering overige soorten 17

3.3 Beheercategorie Water 19

3.4 Beheercategorie Klimaat 21

4. AFWEGINGSKADER VOORKEUR IN BEHEER (PRIORITERING BIJ OVER-INTEKENING) 24

DOELSTELLING PER WERKGEBIED 26

BEGRIPPEN 56

BIJLAGEN 57

Bijlage 1: Mozaïektoeslag weidevogelbeheer 57

Bijlage 2: lijst met indicatorsoorten 59

Bijlage 3: Protocol gebruik herbiciden open akkerland 61

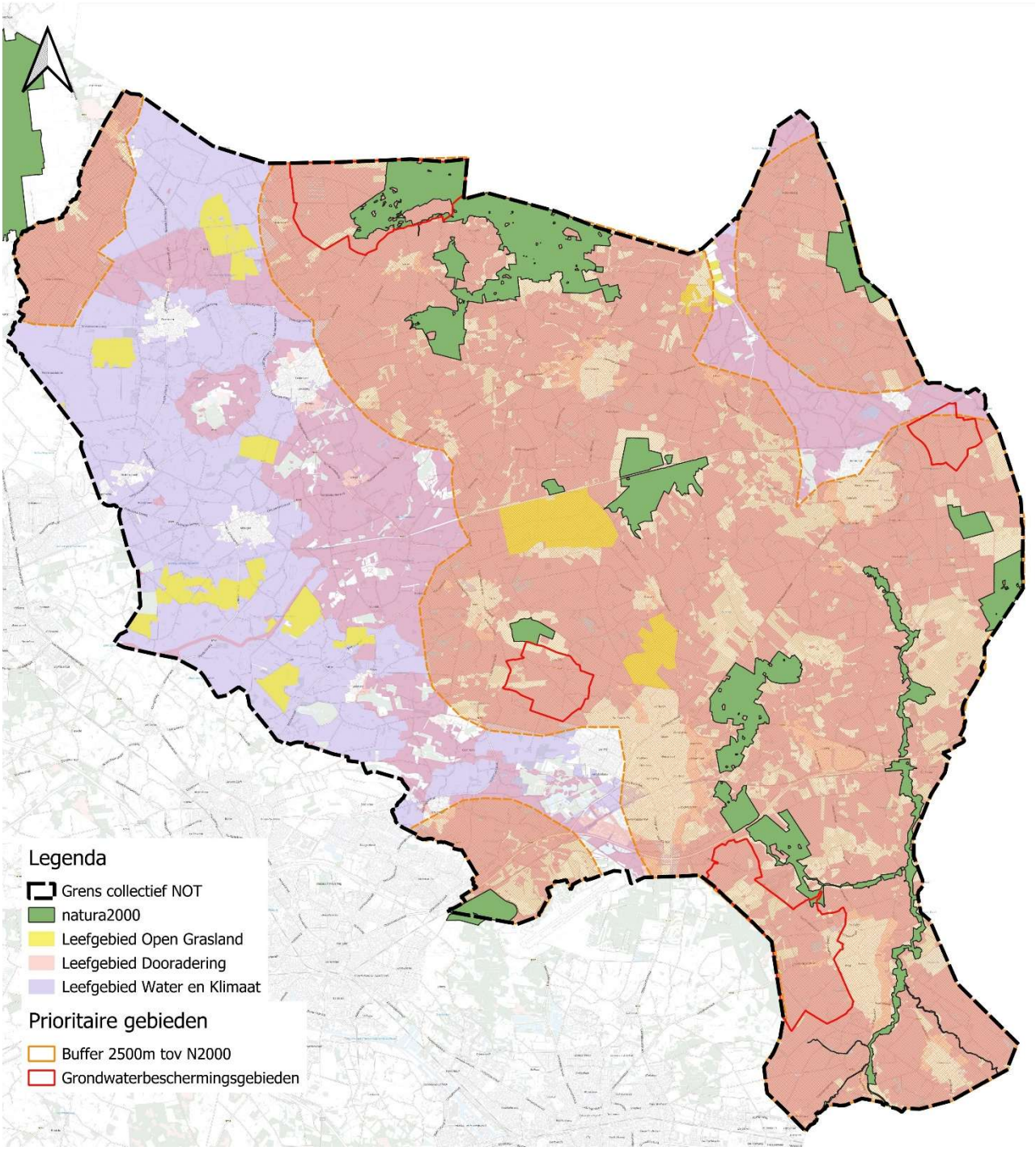
1. INLEIDING

De Beheerstrategie van het Gebiedscollectief Noordoost-Twente is geschreven voor het agrarisch natuurbeheer voor de periode van 2027 t/m 2028. Deze periode gaat zich kenmerken door de hervorming, die vanuit de Nederlandse regering en vanuit de EU wordt doorgevoerd, om te komen tot een meer natuurinclusief beheer van het landelijke gebied. Ook is er politiek gezien extra aandacht voor het agrarisch natuurbeheer, hetgeen zich uit in aanvullende middelen voor afsluiten van beheercontracten. Er zijn nu door de provincie Prioritaire gebieden geselecteerd waarin het Leefgebied Dooradering in omvang is toegenomen. Het betreffen de N2000 gebieden met een grotere zone van ca 2.5 kilometer en de aangrenzend gelegen beekdalen en de aanwezige grondwaterbeschermingsgebieden waarin nu, met prioriteit beheerpakketten af te sluiten zijn. Aanvullende middelen/budget zijn hiervoor specifiek beschikbaar gesteld. In deze beheerstrategie gaan we de huidige indeling in werkgebieden nog niet aanpassen. De ecologische onderbouwing blijft geënt op de doelsoorten zoals dit de hele beheerperiode hebben gedaan.
Dit maakt het mede mogelijk om een hernieuwde voorintekening te gaan houden in het najaar 2026.
Vanuit de nu aangepaste beheerstrategie wordt hierop ingespeeld.
Als Gebiedscollectief willen wij meedenken over de mogelijkheden van het agrarisch natuurbeheer en de sociaaleconomische belangen in onze streek. Ook willen we meewerken aan de inpassing ervan in ons gebied, op een praktische en werkbare manier.
Vanuit het algemene deel waarin het beleid van het Gebiedscollectief wordt besproken gaan we over naar de doelen en ambities per werkgebied.

1.1 Beschrijving van het gebied

Het werkgebied van de Coöperatie Gebiedscollectief Noordoost-Twente U.A. (hierna ook te noemen: het Gebiedscollectief) omvat de gemeenten Dinkelland, Oldenzaal, Tubbergen en Losser (zie Figuur 1).

Binnen dit gebied is een grote verscheidenheid aan (a)biotische omstandigheden, functies en landschappen aanwezig. Er zijn 4 Leefgebieden onderscheiden: Open Grasland, Dooradering, Water en Klimaat.

Figuur 1. Werkgebied Gebiedscollectief Noordoost-Twente

1.2 Doelstelling beheerstrategie

In de beheerstrategie worden de te behalen doelen en de hiervoor geschikte/ opengestelde beheerpakketten omschreven. De beheerstrategie wordt opgesteld door het Gebiedscollectief Noordoost-Twente (t.z.t. Boerennatuur Noordoost-Twente). Het Gebiedscollectief is een coöperatie van grondeigenaren en -gebruikers die samen het agrarisch natuur- en landschapsbeheer in Noordoost-Twente verzorgen.

Het beheer wordt vanuit de Europese Unie vergoed aan deelnemers die natuur als onderdeel in hun agrarische bedrijfsvoering meenemen. We onderscheiden een 4-tal leefgebieden waaronder diverse beheerpakketten zijn opgenomen. De grondgebruiker kan bij deelname hieruit, met advisering door de gebiedscoördinatoren, een verantwoorde keuze maken voor agrarisch natuurbeheer.

1.2.1 Het leefgebied Open grasland

De hoogste prioriteit ligt hier bij het weidevogelbeheer en het in stand houden van met name de grutto, tureluur en wulp. Dit is verder uitgewerkt in het Actieplan Weide- en Akkervogels (link naar document >>).
Daarnaast zien we ook de niet-kritische soorten weidevogels zoals de Kievit en Scholekster in het boerenland steeds verder afnemen. Ook voor deze soorten zijn er beheermogelijkheden.
Om ook weidevogels buiten deze gebieden een bescherming te bieden is door het collectief een beleid voor de bescherming van nesten uitgewerkt. De kosten hiervoor worden gedragen door het collectief, dit kan in de toekomst ervoor zorgen dat de kosten overhead iets gaan stijgen. We vinden deze extra aandacht dusdanig belangrijk en de resultaten zijn bemoedigend te noemen dat we dit beheer doorzetten de komende jaren.

1.2.2 Het leefgebied Dooradering

Het leefgebied Dooradering bestaat grotendeels uit een kleinschalig cultuurlandschap waar een netwerk van voornamelijk lijnvormige landschapselementen het beeld bepaalt.
Het leefgebied van de amfibieën die het Gebiedscollectief als doelsoort kent, is in de vorige eeuw in kwaliteit en omvang achteruitgegaan. Belangrijke oorzaken zijn het verlies aan landbiotoop (extensief grasland, houtwallen en ruigtestroken) en voortplantingswateren (poelen en vennen), versnippering en verdroging. Verbetering van de waterkwaliteit, aanleg en aangepast beheer van poelen en het herstel van aangrenzend leefgebied kan bijdragen aan het behoud van deze soorten.

Schaalvergroting en intensivering van het landgebruik hebben ook een negatieve weerslag gehad op doelsoorten als Vliegend hert, Boomkikker, Steenuil, Patrijs en de overige soorten die kenmerkend zijn voor het kleinschalige cultuurlandschap. Met maatwerk in verschillende beheerpakketten en het versterken van de samenhang kan het leefgebied van de doelsoorten en overige kenmerkende soorten worden versterkt.

Specifiek voor behalen doelen in de N2000 gebieden is nu een brede zone van ca 2.5 kilometer om al deze gebieden als Leefgebied Dooradering aangemerkt, voor afsluiten van beheer. Eveneens zijn de grondwaterbeschermingsgebieden en de kwetsbare beekdalen afstromend uit de N2000 gebieden in het Leefgebied Dooradering gelegd. Het betreffen de zogenaamde prioritaire gebieden waarvoor extra middelen voor beheer zijn toegekend.

1.2.3 Categorie Water

Categorie Water is niet zozeer een leefgebied, maar een gebied dat ten dienste staat van het versterken van een natuurlijk waterbeheer. De belangrijke doelstellingen voor Categorie Water zijn: verbeteren van de waterkwaliteit en watervasthouden en het versterken van het natuurlijk karakter van met name de kenmerkende beken. Omdat

Noordoost-Twente geen water kan inlaten in droge periodes is het beleid vooral gericht op watervasthouden.
Het afgesloten beheer in de Categorie Water willen we zoveel mogelijk continueren maar ook uitbreiden. De samenhang tussen de vele natuur- en agrarische gebieden die afhankelijk zijn van de wisselwerking tussen grondwater en regenwater rechtvaardigen een grote inspanning ten aanzien van deze doelstellingen. Daarnaast ondersteunt het de doelen voor Open grasland, Klimaat en Dooradering.
Ook vanuit de waterkwaliteit en met name de doelen vanuit het KRW (Kaderrichtlijn Water) rechtvaardigen bescherming tegen het afspoelen van meststoffen en bestrijdingsmiddelen naar het oppervlaktewater. Randenbeheer, langs waterlopen, waarbij geen bemesting en gebruik van bestrijdingsmiddelen plaatsvindt is een effectieve beheervorm in deze.
Ook willen we landschapselementen als houtsingels, houtwallen en struweel als biotoopverbetering bevorderen langs waterlopen en deze zullen ook worden opengesteld voor het afsluiten van beheerpakketten.

1.2.4 Categorie Klimaat

De klimaatbeheermaatregelen dienen een directe bijdrage te leveren aan de doelen die zijn vastgelegd in het Klimaatakkoord. Deze klimaatbeheermaatregelen die CO2-vastleggen, zijn gericht op het verminderen van broeikasgassen en het vasthouden en vertraagd afvoeren van water.

Binnen de categorie Klimaat zijn de volgende beheerdoelen vastgesteld:

- Vastleggen CO2.
- Reduceren uitstoot broeikasgassen.
- Afspoeling van regenwater naar oppervlaktewater voorkomen
- Water vasthouden, verbetering sponswerking, om droogte te voorkomen.
- Water bergen door opvangen waterpieken.
- Verhogen gehalte organische stof in de bodems.

1.3 Beoogde projectresultaten

Binnen het agrarisch natuur- en landschapsbeheer in Nederland is de instandhouding van een aantal internationale doelsoorten een belangrijk uitgangspunt. Uit een landelijke lijst met doelsoorten heeft de provincie voor de verschillende leefgebieden doelsoorten aangewezen en deels aangevuld met eigen soorten (uitgewerkt in de diverse werkgebieden). Door met het afsluiten van beheercontracten rekening te houden met de specifieke eisen die de verschillende soorten stellen aan hun leefomgeving zal de instandhouding en/of uitbreiding van de doelsoorten worden nagestreefd. Naar verwachting zullen andere soorten, die deels minder hoge habitateisen stellen, meeprofiteren van het beheer gericht op de doelsoorten.

In het natuurbeheerplan is door de provincie Overijssel aangegeven waaraan binnen het agrarisch natuur- en landschapsbeheer prioriteit moet worden gegeven. Deze prioritering vormt een belangrijk uitgangspunt bij het bepalen van de beheerstrategie en daarmee ook voor het beheerplan. Voor het Gebiedscollectief volgt daaruit de volgende prioritering:

- De hoogste prioriteit ligt bij het weidevogelbeheer voor het in stand houden van de Grutto, Tureluur en Wulp. Hiervoor zijn een aantal prioritaire gebieden aangewezen. Deze is verder uitgewerkt in het Actieplan Weide- en Akkervogels.
  Door de verdere achteruitgang van de Kievit en Scholekster is er duidelijk behoefte om ook meer beheer te gaan doen in de niet-prioritaire weidevogelgebieden. Als Gebiedscollectief willen we in de niet-prioritaire gebieden meer beheer uitvoeren. Met legselbeheer vergoeden we nu ook het beschermen van nesten van kritische en niet kritische weidevogels buiten het Leefgebied Open Grasland.
- De tweede prioriteit ligt bij de amfibieën. Hier ligt de focus op Boomkikker, Knoflookpad en Kamsalamander. Aanleg en beheer van poelen in hiervoor geschikt gebied is wenselijk.
- De derde prioriteit heeft de versterking van de kwaliteit van landschapselementen in combinatie met de aanleg en het beheer van ruigtestroken en bloemrijke randen en vanuit een grotere samenhang ook extensief beheerde kruidenrijke graslanden, ten behoeve van de soorten in het leefgebied Dooradering. Denk hier bv aan de Patrijs.
  In het gebied Mander heeft het Vliegend hert onze prioriteit gekregen. Samen met Landschap Overijssel gaan we het beheer nog meer op deze soort afstemmen. De ontwikkeling van deze soort is positief.

Specifiek voor de prioritaire gebieden is extra geld beschikbaar gesteld voor afsluiten van beheer. Afsluiten van beheer heeft hier prioriteit.

In Leefgebied Dooradering kan al rekening worden gehouden met de toekomstige Natuurherstelverordering, door specifiek aandacht te besteden aan graslandvlinders bv door stroken in de botanisch graslanden te laten staan en wintervoedselakkers en kruidenrijke stroken niet voor 1 maart te bewerken,

Voor de gebieden Klimaat en Water is vooral het verbeteren van de waterkwaliteit en het vasthouden van water een belangrijk doel. Hiervoor zijn hectares beheer beschikbaar gesteld. Binnen het gehele beheergebied van het collectief is deelname in beheer mogelijk.

De totale investering om de resterende beheerperiode te komen tot optimalisatie van beheer is fors, met name door toename beheermogelijkheden in het gebied Dooradering. Tevens is een aanvullende investering in 16 poelen, voor versterking van de habitat voor de

Boomkikker, Kamsalamander en Knoflookpad, zeer gewenst. Als Gebiedscollectief zien we mogelijkheden dit beheer ook daadwerkelijk te realiseren, door een actieve benadering onder leden en door gerichte communicatie o.a. met factsheets om grondgebruikers te benaderen.

Om de kwaliteit van de bestaande beheereenheden en nieuw af te sluiten percelen te borgen is een Kwaliteitsslag gewenst. Voor bestaande beheer is afstemming met gebruikers gewenst om te monitoren of het beheer voldoet of bijgesteld kan worden. Bepalen van de ecologische waardes in het perceel en eventueel gewenste aanpassingen op water en bodemkwaliteit kan zinvol zijn. Met een proactieve benadering willen we proberen om meer uit het agrarisch natuurbeheer te halen. Een gerichte schouw en advisering vanuit de gebiedscoördinatoren maakt hierin ook onderdeel van uit. Het schouwprotocol is hiervoor opgenomen in de literatuurlijst. Voor nieuw af te sluiten beheercontracten wordt op basis van gebiedskenmerken en gebiedskennis en zo mogelijk veldinspectie een passend beheerpakket met de gebruiker besproken en voorgesteld.
De kaarten van de werkgebieden en de omschrijving van de werkgebieden in hoofdstuk 5 vormen, samen met de factsheets en de uitgewerkte beheerpakketten met beheereisen vanuit RVO en aanvullende beheervoorschriften een onderdeel van de beheerstrategie.

2. WERKWIJZE

De beheerstrategie is geschreven door de Werkgroep Gebiedsaanvraag. In deze werkgroep zitten zowel gebiedscoördinatoren als bestuursleden. Binnen deze werkgroep is kennis van het beheerplanproces goed gewaarborgd en er is praktische ervaring met gebiedsaanvragen en het afsluiten van contracten voor agrarisch natuurbeheer. Het door de werkgroep gemaakte concept beheerstrategie wordt door het bestuur van het Gebiedscollectief vastgesteld. Vervolgens wordt het besproken met het waterschap en voorgelegd aan de leden van de coöperatie, en ter bespreking ingebracht in de gebiedscoalitie en ter beoordeling voorgelegd aan de provincie Overijssel.

2.1 Afstemming met andere gebiedspartijen

Om het draagvlak ook bij overige actoren in het gebied te behouden en te vergroten, streeft het Gebiedscollectief naar afstemming met de gebiedspartijen.
Het Gebiedscollectief zal de beheerstrategie - na vaststelling door het bestuur - bespreken in de gebiedscoalitie. Ook wordt de samenwerking met de gebiedspartijen verder uitgebouwd. Er is onder andere een samenwerking aangegaan op het gebied van monitoring. Hierbij wordt samengewerkt met NVWG de Grutto en Landschap Overijssel, die al over een groot bestand van vrijwilligers beschikken. Ook deze verkregen input is verwerkt en meegenomen in het proces voor het opstellen van de beheerstrategie. Gebiedspartijen zullen van relevante ontwikkelingen op de hoogte worden gehouden. We hebben gebruik gemaakt van elkaars kennis en proberen zo de gezamenlijke doelstellingen te realiseren. Ook met de terreinbeheerders zal overleg plaatsvinden om zo beheer en gebruik van gronden beter op elkaar af te stemmen.

2.2 Gebiedscoalitie

De gebiedspartijen werken samen in de gebiedscoalitie (3 bijeenkomsten per jaar).
De gebiedscoalitie bestaat uit afgevaardigden van onderstaande gebiedspartijen:
Vogelwerkgroep Geesteren, Vogelwerkgroep Ootmarsum, Natuurgroep Denekamp, RAVON Twente, Vogelwerkgroep Losser, NVWG de Grutto, Waterschap Vechtstromen, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Gemeente Tubbergen, Gemeente Oldenzaal, Gemeente Dinkelland, Gemeente Losser, Landschap Overijssel, WBE Hugale, WBE Noord Oost Twente, WBE Tubbergen, WBE Lonneker Losser, WBE Dinkelstreek, WBE Zenderen, Stichting Behoud Twentse Landschap, Natura Docet, LTO Noord afdeling Noord-Oost Twente, Overijssels Particulier Grondbezit (OPG), Bijenvereniging en de Coöperatie Gebiedscollectief Noordoost-Twente U.A.

We zijn voornemens in de eerstvolgende vergadering van de gebiedscoalitie - volgend op de vaststelling van de beheerstrategie - deze hierin te bespreken.

3. BEHEERSTRATEGIE LEEFGEBIEDEN/BEHEERCATEGORIEËN

3.1 Leefgebied Open grasland

Uitgangspunt is continuering en het verbeteren van het biotoop voor de weidevogels. Tot heden zijn de weidevogelgebieden opgesplitst in twee delen. Een deel 'kritisch weidevogelgebied' en een deel 'niet-kritisch weidevogelgebied'.
Als Gebiedscollectief zien we steeds meer de noodzaak om ook in de niet-kritische weidevogelgebieden meer beheer te gaan uitvoeren om specifiek hier de Kievit- en Scholekster populatie instant te houden.

In het werkgebied van het Gebiedscollectief Noordoost-Twente vinden wij op dit moment formeel drie begrensde gebieden kritisch weidevogelbeheer:

- Weidevogelgebied Albergen.
- Weidevogelgebied Ottershagen.
- Weidevogelgebied Geesteren Veldhoek.

Weidevogelgebied Delmaweg is nu nog een niet kritisch weidevogelgebied. Echter het heeft de nodige potentie, mede door nieuw af te sluiten beheer, om als kritisch weidevogelgebied in aanmerking te komen.

In de kritische gebieden willen we mozaïekbeheer bevorderen. Dit doen we middels een tabel die onderdeel uitmaakt van de beheerstrategie en als bijlage 1 (tabel mozaïektoeslag) is opgenomen. Ook willen we meer en betere plasdras gebieden bevorderen, door actieve inlaat van water en sinusbeheer (open stroken door beheerd grasland) mogelijk te maken binnen de beheerpakketten. Bij de niet-kritisch weidevogelgebieden gaan we meer inzetten op beheer.
De Kieviten hebben het moeilijk in het reguliere agrarisch beheer vandaar dat we naar mogelijkheden willen zoeken met randenbeheer en uitgestelde bewerking op akkerland. Hierdoor verbeteren de overlevingskansen voor de kuikens. In overleg met grondgebruikers verkennen we de aanvullende beheermogelijkheden en sluiten waar mogelijk beheercontracten af.

Buiten de kritische en niet-kritische weidevogelgebieden wordt nu ook de mogelijkheid geboden voor nestbescherming van de kritische soorten: Grutto, Tureluur, Scholekster, Wulp en Kievit. Een vergoeding wordt uitgekeerd indien bij een gevonden weidevogelnest een blok gras van 10 bij 10 niet gemaaid en tevens uitgerasterd wordt. Met name de weidevogelcoordinatoren met hun vrijwilligers hebben hierin een belangrijke inbreng.

Beheerpakketten Open Grasland > Link naar de site
Periode: 2027/2028, met beheervoorschriften op site

Code	Pakketnaam	Pakketvariant
A01a	Grasland met rustperiode	rust van 1 april tot 1 juni
A01b	Grasland met rustperiode	rust van 1 april tot 8 juni
A01c	Grasland met rustperiode	rust van 1 april tot 15 juni
A01d	Grasland met rustperiode	rust van 1 april tot 22 juni
A01l	Grasland met rustperiode	rust van 1 mei tot 15 juni, voorweiden
A01m	Grasland met rustperiode	rust van 8 mei tot 22 juni, voorweiden
A01q	Grasland met rustperiode	rust van 1 mei tot 1 juni, voorweiden
A01r	Grasland met rustperiode	rust van 8 mei tot 8 juni, voorweiden
A01s	Grasland met rustperiode	rust van 1 mei tot 8 juni, voorweiden
A01t	Grasland met rustperiode	rust van 8 mei tot 15 juni, voorweiden
A02a	Kuikenvelden	1 mei - 1 augustus, rustperiode 2 weken
A02b	Kuikenvelden	1 mei - 1 augustus, rustperiode 3 weken
A03c	Plas-dras	15 februari - 15 juni
A03c.15.01	Plas-dras	15 februari - 1 juli
A04a	Legselbeheer op grasland	legselbeheer op grasland
A04d	Legselbeheer op grasland	legselbeheer met rustperiode van 2 weken
A04e	Legselbeheer op grasland	legselbeheer met rustperiode van 3 weken
A04i	Legselbeheer Wulp met predatie raster	
A05a	Kruidenrijk grasland	1 april – 15 juni
A05b	Kruidenrijk grasland	1 april – 22 juni
A05c	Kruidenrijk grasland	1 april – 1 juli
A05h	Kruidenrijk grasland	rand, 4 indicatorsoorten
A06a	Extensief beweid grasland	1 - 1,5 GVE per ha, 1 mei- 15 juni
A06c	Extensief beweid grasland	1 - 3 GVE per ha, 1 mei- 15 juni
A07a	Ruige mest	Ruige mest
A19a.15.03	Braakstrook kievit	Rustperiode 15 maart – 15 juli
A42b	Legselbeheer op bouwland	Rustperiode 15 maart – 15 mei
A42c	Legselbeheer op bouwland	Rustperiode 15 maart – 22 mei
A51a	Predatieraster	Predatieraster
Z.15. Maaistrook.01	Maaistroken kuikenland	Maaistroken periode 1 mei – 15 juni

3.2 Leefgebied Dooradering

Binnen het leefgebied Dooradering wordt prioritair ingezet op biotoopverbetering van de door het gebiedscollectief geselecteerde doelsoorten: de Knoflookpad, de Kamsalamander, de Boomkikker en het Vliegend hert. Daar waar mogelijk wordt daarnaast ook beheer afgesloten ten behoeve van verbetering van het leefgebied van de overige doelsoorten waaronder specifiek de Patrijs.
Nieuw af te sluiten beheer wordt bij voorrang ingezet in de benoemde prioritaire gebieden: 2,5 kilometer om N2000, de aangrenzend gelegen beekdalen en de grondwaterbeschermingsgebieden. Maar ook afsluiten van beheer in het overige dooraderingsgebied blijft voor behalen van doelen en bevorderen van doelsoorten, wenselijk.

Onderstaand zijn de ambities voor de korte- en langere termijn per doelsoort/ groep doelsoorten beschreven.

3.2.1 Biotoopverbetering Knoflookpad

In eerste instantie wordt ingezet op minimaal het behoud van de bestaande populaties van de Knoflookpad. Een vervolgstap is versteviging- en uitbreiding van deze populaties, waarna waar mogelijk wordt ingezet op het verbinden van populaties.

Doelen op korte termijn (binnen zes jaar):

- Voor zover bekend liggen binnen Dooradering geen voortplantingspoelen, maar wel indirect grenzende terreinen van terreinbeheerders. Er wordt dan ook ingezet op een toename van geschikt landhabitat van de Knoflookpad, direct grenzend of op maximaal 200 meter afstand van bekende voortplantingswateren. Waar zandige bodems in de directe nabijheid van (potentieel) voortplantingswateren ontbreken wordt getracht om bijvoorbeeld een kruidenrijke akker of akkerrand onder beheer te brengen.
- Het verkrijgen van een volledig beeld van de actuele verspreiding en populatie-omvang van de Knoflookpad binnen het werkgebied van het gebiedscollectief is gewenst zodat maatwerk beter kan worden toegepast.

3.2.2 Biotoopverbetering Kamsalamander en Boomkikker

In eerste instantie wordt er ingezet op minimaal het behoud van de bestaande populaties van de Kamsalamander en Boomkikker. Net als voor de Knoflookpad zal de komende jaren worden gewerkt aan het ontwikkelen van een gedetailleerder beeld van de verspreiding van de Kamsalamander en de Boomkikker, waarna wordt gewerkt aan versteviging, uitbreiding en het verbinden van bestaande populaties.

Doelen op korte termijn (binnen zes jaar):

- Minimaal 75% van de poelen in agrarisch gebied waar de Kamsalamander en de Boomkikker recent in de directe omgeving zijn aangetroffen (maximaal 2 jaar geleden), zijn onder contract gebracht en optimaal beheerd en/of ingericht voor de Kamsalamander en de Boomkikker.
- Versterking van het landhabitat door een toename van het aantal hectares dat direct rond de poelen onder beheer ligt, in de vorm van botanisch grasland, ruigtes, struwelen en bosjes. Dit op locaties waar de soort in de afgelopen twee

jaar is vastgesteld óf op locaties waarvan aangenomen mag worden dat deze vanuit de bronpopulaties te bereiken zijn.
- Versterking van corridors door het onder beheer brengen van (randen langs) landschapselementen die voortplantingswateren met elkaar verbinden.

3.2.3 Biotoopverbetering Vliegend hert

In eerste instantie wordt er ingezet op het behoud van de bestaande populaties van het Vliegend hert. Een vervolgstap is versteviging en uitbreiding van deze populaties, waarna waar mogelijk wordt ingezet op het verbinden van populaties.

Doelen op korte termijn (binnen zes jaar):
- Het op detailniveau in kaart brengen van landschapselementen die door het toepassen of verbeteren van het beheer een bijdrage kunnen leveren aan het versterken van de populatie. Dit op basis van beschikbare bronnen zoals het 'Beheerplan vliegend hert in Mander' en informatie van de 'hakhoutbrigade Mander' (Smit en Krekels, 2008).
- Een toename van het aantal onder beheer liggende landschapselementen binnen het leefgebied van de soort. Hierbij wordt met name ingestoken op eikenhakhoutbeheer.
- Verhogen van het aanbod dood hout binnen het actuele verspreidingsgebied van de soort, het knotten of kandelaberen van eiken en het aanplanten van eiken.
- Overleg met Landschap Overijssel en SGBDO om het beheer meer op elkaar af te stemmen.
- Bevorderen van de aanleg van broedstoven voor de larve van het Vliegend hert.

3.2.4 Biotoopverbetering Patrijs.

De Patrijs is een typische boerenlandvogel van kleinschalige agrarische gebieden. Met diverse beheerpakketten wordt het biotoop van de Patrijs verbeterd. In aanvulling daarop worden nu ook specifieke biotoop wensen toegevoegd door een aan te leggen Keverbank als beheerpakket op te nemen. Braakstroken kunnen ook een meerwaarde hebben en wordt aanbevolen in de diverse akkerbeheerpakketten. En bij nieuw af te sluiten graanakkers wordt inzaai van extra kruiden als specifiek beheerpakket aangeboden (met een hogere vergoeding)
In aanvulling hierop worden nu ook extensief te beheren vlakdekkende kruidenrijke graslanden opgenomen in het leefgebied Dooradering, zowel als bodemverbeteringspakket (A39, zie paragraaf 3.2.5)) of als botanisch hooiland (A13, zie paragraaf 3.2.4)). Juist deze graslanden hebben door het hogere aandeel kruiden een hogere insectenstand dat daarmee als voedsel kan dienen voor de Patrijs en haar jongen.

3.2.4 Botanisch Grasland.

Naast de bestaande mogelijkheid voor beheer van kleine percelen (0.5 ha) is nu ook het afsluiten van nieuwe contracten vlakdekkend botanisch grasland mogelijk voor percelen groter dan 0.5 ha, binnen de 2,5 km zone De kleinschaligheid van deze percelen, met aanwezigheid van landschapselementen, is wel van belang. Eventueel kunnen nieuwe elementen daarvoor nodig zijn om de kleinschaligheid te bevorderen. De beoordeling is daarbij aan de gebiedscoördinator om de meerwaarde hiervan richting deelnemer te duiden. Maar een strikte ondergrens voor kleine percelen wordt niet gehanteerd. Het landschap is hiervoor mede leidend. Bij een goede

kruidensamenstelling (type 3 kruidenrijke graslanden vanuit Schippersmethode) is ook voor grotere percelen botanisch grasland beheer dan af te sluiten. Bij potentieel waardevolle percelen kan, door afsluiten van startbeheer (enkele jaren extra verschralen door afvoer en geen bemesting) na enkele jaren verwacht worden dat deze percelen vanuit een huidig agrarisch gebruik zich als botanisch grasland zullen gaan ontwikkelen. Nadere afstemming met gebruiker en kennis van het perceel qua bodem- en watergesteldheid is zinvol. Wellicht is een bodemmonster hiervoor nodig en/of kan de waterhuishouding in overleg worden aangepast. Ook hier geldt nadrukkelijk een advies van de gebiedscoördinator.

Voor bestaande beheercontracten voor grotere percelen wordt, indien deze percelen als matig zijn beoordeeld, adh van een bodemmonsters en het advies op de soortenrijkdom voor kruiden (onderzoek Ecogroen), een gericht advies opgesteld voor aanvullende beheermaatregelen om zo een verbetering van de botanische kwaliteit te bereiken. Te denken valt aan bekalking bij te zure percelen of geringe toediening vaste mest bij lage organische stof. Alleen dan is er een mogelijkheid op voortzetting van het botanisch beheer.
Ook is het wenselijk om waar mogelijk en haalbaar, in overleg met de beheerder, om aanpassingen in de waterhuishouding van het perceel voor te stellen om zo een betere vochthuishouding te verkrijgen voor het bevorderen van de botanische waarden.

3.2.5 Bodemverbetering en bevorderen biodiversiteit en verbeteren waterkwaliteit.

Het leefgebied Dooradering omvat een netwerk van verschillende lijn- en puntvormige landschapselementen waartussen grotendeels agrarische- en natuurpercelen liggen. Het gaat hier onder meer om droge elementen zoals elzensingels, houtwallen, hoogstamboomgaarden, (hakhout)bosjes, struwelen en bloemrijke (perceel)randen. Daarnaast gaat het ook om natte elementen zoals watergangen (sloten) met aangrenzende perceelsranden, natte laagten en poelen.

Vanaf 2027 kan het pakket A39a, nu ook worden afgesloten in het leefgebied Dooradering en daarmee ook in de prioritaire gebieden, die wel een prioriteit hebben in het afsluiten van A39 pakketten. Het doel van dit pakket is meerledig:

- Bodemverbetering: de beheermaatregelen verbeteren het bodemleven (insecten, wormen en spinnen), dragen bij aan een hoger gehalte organische stof in de bodem en daarmee aan het vochtvasthoudend vermogen;
- Bijdrage aan biodiversiteit in brede zin: het pakket draagt bij aan ondergronds bodemleven, aanwezigheid van insecten, wormen en spinnen en aan een grotere kruidenrijkdom (door verschraling) en daarmee aan een beter leefgebied voor vele doelsoorten, waaronder boerenlandvogels, graslandvlinders en bestuivers.

Binnen het agrarisch natuurbeheer zijn beide doelen belangrijk en versterken ze elkaar. De combinatie van verplicht uitrijden van strorijke, vaste mest en de aanwezige kruiden draagt bij aan het aantal insecten, wormen en spinnen en daarmee aan aanwezigheid van voedsel voor alle doelsoorten in Dooradering. Het is vaak ouder, minder productief grasland dat minder vaak wordt gemaaid en daarmee ook meer dekking biedt aan jonge dieren. Het pakket is hiermee een waardevolle toevoeging aan het beheermozaïek dat we altijd nastreven.

Door het uitsluiten van drijfmest en kunstmest en het beperkt toelaten van chemische onkruidbestrijding (pleksgewijs maximaal 10%) verlaagt dit pakket ook de druk op kwetsbare gebieden.

Door een hogere beheervergoeding toe te kennen wordt het pakket met klaver en kruiden (A39a.15.02) extra gestimuleerd om af te sluiten. In met name klaverpercelen is de noodzaak van aanwenden van stikstof minder urgent waardoor ook de waterkwaliteit in de beekdalen en dus beken zal verbeteren.

Het is wenselijk om bij grotere percelen (>3 ha) een nieuw landschaps- of beheerelement aan te brengen om daarmee de kleinschaligheid te bevorderen. Aan de gebiedscoordinator om hierin in overleg met de beheerder een afweging te maken.

Bestaand beheer afgesloten in de leefgebieden Water en Klimaat desgewenst overzetten naar leefgebied Dooradering, om hiermee de biodiversiteit te bevorderen en tegemoet te komen aan de doelsoorten. Hierbij wordt met deelnemers gecommuniceerd om over te gaan naar het beheerpakket met kruiden/ grasklaver.

Tevens wordt geadviseerd op gewenst beheer oa door bekalking en evenwichtige hoeveelheid mest om de kruidenrijkheid te bevorderen. Met het nemen van een bodemmonster (verantwoordelijkheid van de deelnemer/beheerder) kan er gericht advies gegeven worden ten aanzien van bemesting en eventueel toedienen van mineralen.

Door het stoppen van drainage en het dichten/verondiepen van greppels en sloten wordt een verbeterde sponswerking verkregen. Hiermee wordt water langer vastgehouden wat zorgdraagt voor een langere en geleidelijke waterafvoer. Het veroorzaakt een betere watervoerendheid in beken in droge perioden en de bodembiodiversiteit wordt mede gestimuleerd.

Bij potentiële percelen kan wellicht de toename in soortenrijkheid de reden zijn om het beheerpakket om te zetten naar botanisch hooiland. Hiermee borgen we nog beter de soortenrijkdom en toename van biodiversiteit.

3.2.5 Kruidenrijke akkers.

Om meer biodiversiteit rondom kruidenrijke akkers te garanderen wil het gebiedscollectief als uitgangspunt de grootte van de akkers beperken tot één hectare. Waarbij alle zijden van het perceel omsloten dienen te zijn door een rand tussen de zes - twintig meter voor het aanbrengen van een wintervoedsel akker of een kruidenrijke akkerrand. Daarbij sluiten we alleen het pakket wintervoedselakkers af die jaarrond als wintervoedselakker in gebruik zijn. Ook worden de kruidenrijke akkerranden voor minimaal 50 % niet gemaaid en pas bij herinzaai in geheel bewerkt, hetgeen na 1 maart mag plaatsvinden.
Hiermee wordt de beschikbaarheid van zaad voor vogels en schuilmogelijkheden voor insecten bevorderd. Het is wenselijk dat de kruidenakkers zolang mogelijk na de oogst, gedurende najaar/ winter als stoppelland blijven liggen. Dit om de leefomstandigheden voor de Veldleeuwerik en Patrijs te verbeteren. Percelen kleiner dan 0,5 ha kunnen volvelds worden afgesloten zonder randenbeheer.

We willen de kruidenrijkdom in de akkers verbeteren, daarom stellen we een keuzepakket open met een hogere beheervergoeding, waarbij als voorwaarde geldt om 2 % kruiden mee te zaaien. We stimuleren dit beheer bij de nu bestaande contracten. De samenstelling van het kruidenmengsel wordt door het collectief bepaald en geleverd, net zoals bij de wintervoedselakker en kruidenrijke randen.

Er bestaat zowel de mogelijkheid om akkerranden in voorjaar of anders in najaar te bewerken en in te zaaien. Voorwaarden zijn in de betreffende voor- en najaarsinzaai pakketten opgenomen.

3.2.6 Biotoopverbetering overige soorten

Naast het gericht werken aan verbetering van het biotoop van de hierboven genoemde doelsoorten, wordt ook ingezet op versterking van het kleinschalige cultuurlandschap ten behoeve van de overige doelsoorten. Het gebiedscollectief zet voor deze soorten met name in op het realiseren van botanische- en kruidenrijke (akker)randen, struwelen, meidoorn-/ sleedoorn-heggen, houtwallen, hoogstamboomgaarden, bomenrijen met een struiklaag alsmede ruige vegetaties, omdat veel van de doelsoorten hiervan zullen profiteren.

Nieuwe lijnvormige elementen worden uitsluitend afgesloten in combinatie met randenbeheer. Aanleg van nieuwe houtige landschapselementen wordt gestimuleerd. De provincie is voornemens om hiervoor nieuw beleid op te stellen waarin ook afwaardering van grondwaarde bij aanleg wordt meegenomen. Voor de komende beheerperioden is het beheerpakket L20c15.04 daarom niet meer opengesteld.

Doelen op korte termijn (binnen 6 jaar):

- Een toename van op het zuiden geëxponeerde botanische- of kruidenrijke randen, grenzend aan (onder beheer liggende) lijnvormige landschapselementen.
- Een toename van botanische randen in samenhang met elementen zoals poelen en/of plasdrasoevers of houtwallen.
- Specifiek voor de Steenuil wordt binnen een straal van 200 meter van nestplaatsen ingezet op het onder beheer brengen van struweelhagen, knotbomen, hoogstam-boomgaarden en kruidenrijke akkers en akkerranden. Waar mogelijkheden liggen worden voor uitbreiding van populaties ook buiten een straal van 200 meter van bezette nestplaatsen struweelhagen, knotbomen en hoogstamboomgaarden onder beheer gebracht.

Doelen langere termijn (>6 jaar):

- De opgaande beplantingen, randen/ruigten en andere landschapselementen vormen een aaneengesloten infrastructuur. Het leefgebied wordt zo min mogelijk onderbroken, met een minimale aaneengesloten lengte van 2 kilometer per 100 hectare en met een geprojecteerd oppervlak van minimaal 4%.

Omdat we op meer plekken broedende paartjes Veldleeuwerik hebben waargenomen voegen we het Pakket 50 Vogelvriendelijk eiwit gewassen toe. Het pakket biedt mogelijkheden voor erwten, veldbonen en luzerne. We laten daarbij uitsluitend de teelt van Luzerne ten behoeve van de veldleeuwerik toe met een maai-interval van 50 dagen (Na 1 juni maaien en daarna weer en periode van 50 dagen) .

Beheerpakketten Dooradering: > Link naar de site
Periode: 2027/2028 met de beheervoorschriften op site

Code	Pakketnaam
A06a.15.01	Extensief beweid grasland (1 -1,5 GVE per ha), gehele jaar begrazing
L09a	Poel en klein historisch water (klein) - jaarlijks beheer + opschonen 1 keer per 6 jaar < 175 m2
L09b	Poel en klein historisch water (groot) - jaarlijks beheer + opschonen 1 keer per 6 jaar > 175 m2
L09c	Poel en klein historisch water (klein) - jaarlijks beheer < 175 m2
L09d	Poel en klein historisch water (groot) - jaarlijks beheer > 175 m2
L10a	Natuurvriendelijke oever
A13a.15.01	Botanisch weiland
A13b.15.06	Botanisch hooiland - startbeheer
A13b.15.07	Botanisch hooiland
A13d.15.04	Botanisch hooilandrand - startbeheer
A13d.15.06	Botanisch hooilandrand
A15a	Wintervoedselakker
A18a.15.02	Kruidenrijke akker met inzaai kruiden
A18a.15.03	Kruidenrijke akker zonder inzaai kruiden
A19a.15.01	Kruidenrijke akkerranden - Voorjaarsinzaai
A19a.15.05	Kruidenrijke akkerranden – Najaarsinzaai éénjarig
A19a.15.07	Kruidenrijke akkerranden - Najaarsinzaai tweejarig
L20a.15.01	Hakhoutbeheer (jaarlijks beheer)
L20c.15.01	Hakhoutbeheer (jaarlijks beheer plus eindkap)
L21a.15.01	Beheer van bomenrijen, diameter < 20 cm
L21a.15.02	Beheer van bomenrijen, diameter 20 - 60 cm
L21a.15.03	Beheer van bomenrijen, diameter > 60 cm
L21a.15.04	Beheer van knotbomen, diameter < 20
L21a.15.05	Beheer van knotbomen, diameter 20 - 60 cm
L21a.15.06	Beheer van knotbomen, diameter > 60 cm
L22a	Knip- en scheerheg (jaarlijks knippen / scheren)
L23a	Struweelhaag (jaarlijks beheer met groot onderhoud in de contractperiode met cyclus 5-7 jaar)
L24a	Struweelrand
L26a	Half- en hoogstamboomgaard
L27a	Hakhoutbosje (droog hakhout), (jaarlijks beheer + groot onderhoud)
L27b	Hakhoutbosje (nat hakhout), (jaarlijks beheer + groot onderhoud)
L27c	Hakhoutbosje (jaarlijks beheer)
L29a	Bosje (jaarlijks beheer + groot onderhoud)
L29b	Bosje (jaarlijks beheer)
A39a	Bodemverbetering en Water vasthouden - Grasland
A39a.15.02	Bodemverbetering en Water vasthouden - Grasland met klaver en kruiden
A44a	Keverbank
A50a	Luzerne met aangepast maairegime (broedhabitat, 7 weken rust 1 juni – 15 aug)
A50c	Vogelvriendelijke eiwitgewassen vroeg (erwten of winterveldbonen)
A50d	Vogelvriendelijke eiwitgewassen laat (zomerveldbonen)

3.3 Beheercategorie Water

Belangrijke doelstellingen voor categorie Water voor Noordoost-Twente zijn: vasthouden van water en verbeteren van de waterkwaliteit.
Afsluiten van beheerpakketten langs waterlopen en in beekdalen is hierbij van belang. Prioriteit daarin hebben de waterlopen met een KRW status en de Waardevolle Kleine Wateren, met voorkeur voor Geestersche Molenbeek (met Mosbeek en Elzenbeek), Fleringermolenbeek, Poelbeek, Baasdammerbeek, Middensloot, Spikkersbeek, Springendalsebeek en Luttermolenbeek. Daarna volgen de overige KRW-waterlopen.

Het verbeteren van de waterkwaliteit is met name vanuit de KRW (Kader Richtlijn Water) doelstelling. Het tegengaan van af- en uitspoelen van meststoffen en bestrijdingsmiddelen naar het oppervlaktewater is daarbij een streven. Randenbeheer waarbij geen bemesting plaatsvindt is een effectieve beheervorm in deze, waarbij tevens de biodiversiteit wordt bevorderd. Vlakdekkende pakketten kunnen alleen worden afgesloten aansluitend aan de waardevolle kleine wateren of binnen niet te grote afstand. Bij smalle beekdalen kan voor gehele beekdal een vlakdekkend pakket worden afgesloten. Voor bredere beekdalen of morfologische onduidelijkheid hierin, is het mogelijk om voor een maximale afstand tot de waterloop van ca 100 m een beheerpakket af te sluiten.
Ook draagt een natuurlijker bodembeheer ter bevordering van het organisch stofgehalte bij aan het minder uitspoelen van meststoffen en het beter vasthouden van water. Specifieke bodemverbeteringspakketten zijn hiervoor opgenomen (A39), waarbij inzaai met klaver/ kruiden wordt gestimuleerd, uitend in de vergoeding.
We willen landschapselementen als houtsingels, houtwallen en struweel bevorderen langs waterlopen om de leefomgeving van flora en fauna te bevorderen.

Samenhang tussen de doelen voor Categorie Water en de overige beheereenheden zijn daarnaast van belang. In de prioritaire gebieden wordt het beheer vanuit het Leefgebied Dooradering afgesloten.

Door het stoppen van drainage en het dichten/verondiepen van greppels en sloten wordt een verbeterde sponswerking verkregen. Hiermee wordt water langer vastgehouden wat zorgdraagt voor een langere en geleidelijke waterafvoer. Het veroorzaakt een betere watervoerendheid in beken in droge perioden en de bodembiodiversiteit wordt mede gestimuleerd.

Voor de aanleg van nieuwe beplanting, dat een blijvend karakter zal hebben, zullen we ons richting provincie inzetten om de agrarische grondwaarde te vergoeden.
Ook zullen we stimuleren om vanuit LVVN het afsluiten van langjarige contracten >12/18 jaar mogelijk te maken.
Voor aanleg van beplanting langs waterlopen van het waterschap worden afspraken hierover met het waterschap besproken met de intentie dat het waterschap de inrichting en de afwaardering op zich neemt. Vervolgens kan het beheer via een af te sluiten agrarisch natuurbeheer contract weggezet worden. Waar mogelijk via een langjarig contract.
Randvoorwaarde daarbij is wel dat het eigendom van de strook langs de waterloop bij de beheerder is. Over het onderhoud van de waterloop worden afspraken opgesteld tussen beheerder en waterschap

Beheerpakketten voor Categorie Water > Link naar de site
Periode: 2027/2028, met de beheervoorschriften op site

Code	Pakketnaam
L09a	Poel en klein historisch water (klein) - jaarlijks beheer + opschonen 1 keer per 6 jaar < 175 m2
L09b	Poel en klein historisch water (groot) - jaarlijks beheer + opschonen 1 keer per 6 jaar > 175 m2
L09c	Poel en klein historisch water (klein) - jaarlijks beheer < 175 m2
L09d	Poel en klein historisch water (groot) - jaarlijks beheer > 175 m2
A13b.15.08	Botanisch hooiland, langs waterloop - Startbeheer (< 0,5 ha.)
A13b.15.02	Botanisch hooiland, langs waterloop (< 0,5 ha)
A13c.15.01	Botanisch weidelandrand, langs waterloop
A13d.15.02	Botanisch hooilandrand, langs waterloop
A15a	Wintervoedselakker
A18a.15.01	Kruidenrijke akker - 1 jarige kruidenrijke akker (tussengewas voor A39a)
A18a.15.02	Kruidenrijke akker met inzaai kruiden
A18a.15.03	Kruidenrijke akker zonder inzaai kruiden
A19a.15.02	Kruidenrijke akkerranden – Voorjaarsinzaai, langs waterloop
A19a.15.08	Kruidenrijke akkerranden – Najaarsinzaai, éénjarig, langs waterloop
A19a 15.09	Kruidenrijke akkerranden – Najaarsinzaai tweejarig, langs waterloop
L20a.15.02	Hakhoutbeheer - houtwal langs waterloop
L20c.15.02	Hakhoutbeheer - houtwal langs waterloop met eindkap
L21a.15.07	Beheer van bomenrijen, diameter < 20 cm
L21a.15.08	Beheer van bomenrijen, diameter 20 - 60 cm
L21a.15.09	Beheer van bomenrijen, diameter > 60 cm
L21a.15.10	Beheer van Knotbomen, diameter < 20
L21a.15.11	Beheer van Knotbomen, diameter 20 – 60 cm
L21a.15.12	Beheer van Knotbomen, diameter > 60 cm
L24a	Struweelrand
A39a	Bodemverbetering en Water vasthouden - Grasland
A39a.15.02	Bodemverbetering en Water vasthouden - Grasland met klaver en kruiden

3.4 Beheercategorie Klimaat

Het gehele gebied van NO-Twente is nu opengesteld voor het afsluiten van beheer onder de categorie Klimaat. Prioritering wordt daarbij gegeven aan clustering van beheereenheden, ook vanuit de andere leefgebieden, zodat grotere aaneengesloten beheergebieden ontstaan. Er is een voorkeur om daarbij beheerpakketten voor de houtige elementen af te sluiten. In de prioritaire gebieden wordt het beheer vanuit het Leefgebied Dooradering afgesloten.

Voor de aanleg van nieuwe beplanting, dat een blijvend karakter zal hebben, zullen we ons richting provincie inzetten om de agrarische grondwaarde te vergoeden middels de Bossenstrategie.
Ook zal hierbij het afsluiten van langjariger beheer (> 20 jaar) de inzet zijn.
Vooruitlopend hierop wil het collectief voor nieuwe beplantingen voor 3 beheerperioden een hogere vergoeding gaan toekennen, meer gelijk aan de productieve waarde van het perceel. Daarna volgt een eindkap gevolgd door de reguliere beheervergoeding. Dit zal naar verwachting aanleg van houtige beplantingen stimuleren. Dit geldt nu ook voor de leefgebieden Dooradering en Water.

Belangrijke doelstellingen voor de klimaatbeheergebieden binnen Noordoost-Twente zijn:

a. CO2 vastleggen in de bodem.
   CO2 vastleggen in de bodem kan door langjarige teelten en door blijvend grasland.
   De beheerpakketten graslandbeheer en kruidenrijke akker zijn hiervoor opengesteld.

b. CO2 vastleggen in organische materialen die worden gebruikt in de bouw waardoor er langjarig CO2 wordt vastgelegd.
   Het categorie Klimaat staat in het teken van het vastleggen van CO2 in gewassen en houtige elementen. Hierdoor wordt voorkomen dat broeikasgassen vrijkomen uit de bodem.
   Dat dit gebeurt is wel bekend maar hoeveel en hoelang organisch stof in de gewassen wordt vastgelegd is niet duidelijk gedefinieerd dus de netto-effecten van vastlegging zijn op dit moment niet berekenbaar. Verschillende ‘houtige’ beheerpakketten zijn hiervoor opengesteld.

c. Watervasthouden in de bodem door bodemverbetering grasland.
   Het doel van bodemverbetering in stroomgebieden van waterlopen is het verbeteren van de bodemstructuur en daarmee de sponswerking van de bodem. Het dichten van ontwateringsmiddelen remt versnelde waterafvoer en houdt grondwater langer vast. Deze verbeterde sponswerking heeft het volgende positieve effect op de ecologische kwaliteit:
   - Het verkleint piekafvoeren in beekdalen. Een meer geleidelijke en natuurlijke waterafvoer in beken is positief voor beekflora en -fauna.
   - Het verhoogt de ecologische kwaliteit. Piekafvoer veroorzaakt erosie, wegspoelen van flora en fauna, verstoort de habitat van fauna en verdiept de beekbodem. Verdiepte beekbodems veroorzaken verdroging in het beekdal met als gevolg verminderde gewasopbrengst en verdroogde natuur.
   - Een betere waterkwaliteit. Verminderde uitspoeling van meststoffen naar het grondwater en het oppervlaktewater.

   Door het stoppen van drainage en het dichten/verondiepen van greppels en sloten wordt een verbeterde sponswerking verkregen. Hiermee wordt water langer

vastgehouden wat zorgdraagt voor een langere en geleidelijke waterafvoer. Het veroorzaakt een betere watervoerendheid in beken in droge perioden en de bodembiodiversiteit wordt mede gestimuleerd.
Het vastleggen van organische stof is positief voor de koolstofkringloop door vastlegging van CO2. Het vergroot daarmee de klimaatbestendigheid. Tevens draagt het bij aan een betere gewasgroei en grotere beschikbaarheid van water in droge perioden.

d. Kwaliteit van het oppervlaktewater verbeteren door het achterwege laten van bemesting langs waterlopen.
Een effectieve maatregel hiervoor is om randenbeheer (9 m breed) langs waterlopen af te sluiten die kunnen bestaan uit beplanting of kruidenvegetatie.

Beheerpakketten Klimaat: > Link naar de site
Periode: 2027/2028, met de beheervoorschriften op site

Code	Pakketnaam
L09a	Poel en klein historisch water (klein) - jaarlijks beheer + opschonen 1 keer per 6 jaar < 175 m2
L09b	Poel en klein historisch water (groot) - jaarlijks beheer + opschonen 1 keer per 6 jaar > 175 m2
L09c	Poel en klein historisch water (klein) - jaarlijks beheer < 175 m2
L09d	Poel en klein historisch water (groot) - jaarlijks beheer > 175 m2
A13b.15.09	Botanisch hooiland - Startbeheer (< 0,5 ha)
A13b.15.05	Botanisch hooiland < 0,5 ha)
A13c.15.02	Botanisch weilandrand
A13d.15.05	Botanisch hooilandrand
A15a	Wintervoedselakker
A18a.15.01	Kruidenrijke akker - 1 jarige kruidenrijke akker (tussengewas voor A39a)
A18a.15.02	Kruidenrijke akker met inzaai kruiden
A18a.15.03	Kruidenrijke akker zonder inzaai kruiden
A19a.15.02	Kruidenrijke akkerranden - Voorjaarsinzaai
A19a.15.05	Kruidenrijke akkerranden – Najaarsinzaai éénjarig
A19a.15.07	Kruidenrijke akkerranden - Najaarsinzaai tweejarig
L20a.15.03	Hakhoutbeheer (jaarlijks beheer)
L20c.15.03	Hakhoutbeheer (jaarlijks beheer plus eindkap)
L21a.15.13	Beheer van bomenrijen, diameter < 20 cm
L21a.15.14	Beheer van bomenrijen, diameter 20 - 60 cm
L21a.15.15	Beheer van bomenrijen, diameter > 60 cm
L21a.15.16	Beheer van knotbomen, diameter < 20 cm
L21a.15.17	Beheer van knotbomen, diameter 20 - 60 cm
L21a.15.18	Beheer van knotbomen, diameter > 60 cm
L23a	Struweelhaag (jaarlijks beheer met groot onderhoud in de contractperiode (cyclus 5-7 jaar)
L24a	Struweelrand
L27a	Hakhoutbosje (droog hakhout), (jaarlijks beheer + groot onderhoud)
L27b	Hakhoutbosje (nat hakhout), (jaarlijks beheer + groot onderhoud)
L29a	Bosje (jaarlijks beheer + groot onderhoud)
L29b	Bosje (jaarlijks beheer)
A39a	Bodemverbetering en Water vasthouden - Grasland
A39a.15.02	Bodemverbetering en Water vasthouden - Grasland met klaver en kruiden
A50a.15.01	Luzerne met aangepast maairegime (broedhabitat, 7 weken rust 1 juni – 15 aug)
A50c.15.01	Vogelvriendelijke eiwitgewassen vroeg (erwten of winterveldbonen)
A50d.15.01	Vogelvriendelijke eiwitgewassen laat (zomerveldbonen)

4. AFWEGINGSKADER VOORKEUR IN BEHEER (PRIORITERING BIJ OVER-INTEKENING)

Kwaliteit van het af te sluiten agrarisch natuurbeheer gaat boven kwantiteit. Met andere woorden we stellen eisen/voorwaarden aan het juiste beheer op het hiervoor geschikte perceel. Een beoordeling op basis van gebiedskenmerken, kennis en ervaring bij de gebiedscoördinatoren bij de afweging voor het afsluiten van beheer draagt hieraan bij. Inventarisaties en schouw kunnen leiden tot aanpassingen in het bestaande beheer. Zelfs tot stoppen van het beheer indien onvoldoende resultaat of kwaliteit wordt behaald of door nalatigheid behoort tot de mogelijkheden.

Zijn er meer aanvragen voor beheer bij een voorintekening in een betreffend jaar binnengekomen dan er aan ha/subsidie op dat moment beschikbaar is, dan volgt er een prioritering binnen het betreffende leefgebied. De werkgroep gebiedsaanvraag zal hiervoor een onderbouwd voorstel doen aan het bestuur welke percelen voor agrarisch natuurbeheer in aanmerking komen. Daarbij wordt onderstaande prioriteitsvolgorde aangehouden:

1. <u>Leefgebied Open Grasland</u>:
   Prioritaire weidevogelgebieden hebben daarbij voorkeur boven de secundaire weidevogelgebieden.

2. <u>Leefgebied Dooradering</u>:
   a. Afsluiten van beheer in de prioritaire gebieden heeft voorrang.
   b. Beheer in Dooradering gelegen in zone < 1 kilometer rondom Natura 2000-gebieden
   c. Beheer in Dooradering binnen 2,5 km zone rondom Natura 2000-gebieden
   d. Beheer in Dooradering of Categorie Water/Leefgebied Klimaat (gelegen in Dooradering) in aan N2000 grenzende prioritaire beekdalen en Grondwaterbeschermingsgebieden.
   e. Botanisch beheer grasland en Kruidenrijke akkers evenredig verdelen.
   f. Bodemverbetering en water vasthouden waarbij Bodemverbetering grasland met kruiden/grasklaver de voorkeur heeft. Zelfde als KM en CW
   Beheer in Dooradering gelegen buiten de 2,5 km zone rondom Natura 2000-gebieden

3. <u>Categorie Water</u>:
   Prioritering voor beheerpakketten langs waterlopen met een KRW status en/of die aangemerkt zijn als Waardevolle Kleine Wateren met daarbinnen een voorkeur voor de Geestersche Molenbeek (met Mosbeek en Elzenbeek), Fleringermolenbeek, Poelbeek, Baasdammerbeek, Middensloot, Spikkersbeek, Springendalsebeek en Luttermolenbeek.

   Voor deze prioritaire waterlopen volgt onderstaande prioritering in beheerpakketten:
   - Randenbeheer langs waterlopen, bij voorkeur in de vorm van beplanting, of anders kruidenrijke akkerranden en daarna botanisch graslandranden.
   - Akkerbeheer (Kruidenrijke akker/wintervoedselakker)
   - Botanisch graslandbeheer
   - Bodembeheerverbetering grasland Graslandbeheerpakketten. Bij graslandbeheer maximaal 5 ha per deelnemer bij overintekening, om zo meer kans op verdeling over gehele beheergebied te verkrijgen.

Hierna is beheer af te sluiten, conform bovenstaande prioritering, bij de overige KRW-waterlopen. Tenslotte volgt beheer, in eveneens gelijke prioritering, binnen het stroomgebied van betreffende hier bovengenoemde waterlopen en dan pas in de rest van het gebied.

4. Categorie Klimaat:

Voor gebied Klimaat geldt onderstaande prioritering bij toekennen beheer:

- Nieuwe en recent aangelegde beplanting (criteria Natuurbeheerplan: jonge beplanting aangelegd na 2019). Afstemming met overige diensten als Groenblauwe diensten gemeenten door zo mogelijk eerst hier gebruik van te maken, met name voor oudere beplanting.
- Randenbeheer, bij voorkeur langs waterlopen, in vorm van houtige gewassen of anders akkerrandenbeheer boven graslandranden.
- Akkerbeheer met kruidenrijke randen/wintervoedselakker boven botanisch graslandbeheer
- Bodembeheerverbetering grasland. Bij graslandbeheer maximaal 5 ha per deelnemer bij overintekening, om zo meer kans op verdeling over gehele beheergebied te verkrijgen

DOELSTELLING PER WERKGEBIED

Doelen en ambities per werkgebied.
In bijlage xxx zijn de kaarten opgenomen behorende bij onderstaande werkgebieden.

5.1 Weidevogelgebied Albergen 68 ha €51.000

Afgesloten beheer: 68 hectare
Vergoeding: € 51.000, -

Het gebied
Het weidevogelgebied Albergen is het beste weidevogelgebied in Noordoost-Twente. Het bestaat uit 2 clusters van beheer aan de Vleerboersweg en de Zenderseweg in Albergen. Beide gebieden hebben een plas-dras en er wordt aan uitrastering ten behoeve van predatie door de vos gedaan. Zonder deze extra maatregelen kunnen deze gebieden de doelen niet halen, maar dankzij deze maatregelen hebben de gebieden de laatste jaren voldoende broedresultaat te zien gegeven.

Categorie	Prioritaire soorten	Aandachts-soorten	Aantal voorkomend monitoring 2021	Beheertype soorten
Open grasland	grutto, wulp en tureluur	kievit, scholekster, gele kwikstaart, veldleeuwerik, graspieper en patrijs	grutto 26 paar tureluur 5 paar kievit 54 paar gele kwikstaart 5 paar patrijs 5 paar scholekster 4 paar	A01 grasland met rust periode A02 kuikenvelden A03 plas-dras A04 legselbeheer A05 kruidenrijk grasland A06 extensief beweid grasland A07 ruige mest A08 verhoogd waterpeil toeslag mozaïek beheer A42 Uitgestelde bewerkingen op bouwland A45 Kievitstrook A51 predatieraster Z.15. Maaistrook.01

A42	Uitgestelde bewerkingen op bouwland	b	rustperiode 15 maart – 15 mei
		c	rustperiode 15 maart – 22 mei
		d	rustperiode 15 maart – 1 juni
A45	Kievitstrook	a	Rustperiode 15 maart tot 15 juli

Aandachtspunten voor dit gebied:

- Uitbreiding van het beheer gewenst met 20 hectare.
- Predatoren: vos, kraai en rode wouw.

5.2 Weidevogelgebied Ottershagen

Afgesloten beheer: 13,8 ha
Vergoeding: € 12.000, -

Het gebied
Het gebied Ottershagen heeft een mooi open karakter en is een kansrijk gebied voor weidevogelbeheer. Het gebied is een inlandse delta tussen de Tilligterbeek en de Dinkel. De naam van het gebied Ottershagen geeft al aan dat dit gebied (ook in het verleden) een laag en nat gebied is. De ontwikkeling door de samenwerking tussen Natuurmonumenten en het gebiedscollectief heeft ervoor gezorgd dat er de laatste twee jaar weer een positief broedresultaat te melden is. De toekomstige ontwikkeling rondom dit gebied vraagt om een betere deelnamebereidheid van de agrariërs.

Categorie	Prioritaire soorten	Aandacht-soorten	Aantal voorkomend monitoring 2021	Beheertype soorten
Open grasland	grutto, wulp en tureluur	kievit, scholekster, gele kwikstaart, veldleeuwerik, graspieper en patrijs	grutto 19 paar tureluur 10 paar kievit 40 paar gele kwikstaart 5 paar patrijs 1 paar	A01 grasland met rust periode A02 kuikenvelden A03 plas-dras A04 legselbeheer A05 kruidenrijkgrasland A06 extensief beweid grasland A07 ruige mest A08 verhoogd waterpeil toeslag mozaïek beheer A42 Uitgestelde bewerkingen op bouwland A45 Kievitstrook A51 predatieraster Z.15. Maaistrook.01

Aandachtspunten voor dit gebied:
- Uitbreiding van beheer gewenst met 15 hectare.
- Predatoren: vos, hermelijn, boommarter en kraai.

5.3 Weidevogelgebied Geesteren Veldhoek

Afgesloten beheer: 121,9 hectare
Vergoeding: € 46.400, -

Het gebied
Een klein, maar voor € 46.400, - kansrijk gebied. De deelnamebereidheid is goed te noemen. Ondanks het gegeven dat het gebied nog maar enkele jaren begrensd is, is er samen met de vrijwilligers van de vogelwerkgroep veel enthousiasme in het gebied.
Ook in dit gebied liggen plas-dras locaties en wordt aan uitrastering rondom deze plas-dras gedaan.

Categorie	Prioritaire soorten	Aandachts-soorten	Aantal voorkomend monitoring 2021	Beheertype soorten
Open grasland	grutto, wulp en tureluur	kievit, scholekster, gele kwikstaart, veldleeuwerik, graspieper en patrijs	grutto 19 paar tureluur 2 paar kievit 56 paar gele kwikstaart 7 paar patrijs 5 paar scholekster 1 paar veld leeuwerik 4 paar roodborst tapuit 7 paar veld leeuwerik 4 paar wulp 2 paar	A01 grasland met rust periode A02 kuikenvelden A03 plas-dras A04 legselbeheer A05 kruidenrijkgrasland A06 extensief beweid grasland A07 ruige mest A08 verhoogd waterpeil toeslag mozaïek beheer A42 Uitgestelde bewerkingen op bouwland A45 Kievitstrook A51 predatieraster Z.15. Maaistrook.01

5.4 Weidevogelgebied niet-kritische soorten

Afgesloten beheer: 36,39 hectare
Vergoeding: € 51.000, -

5.4.1 Weidevogelgebied niet-kritische soorten: Agelo

Het gebied
Gelegen aan de Wolfsbergweg, een in het verleden gezond weidevogelgebied, dat het verdient om opnieuw naar een hoger niveau te worden getild. Het is een open en grootschalig gebied met grootschalige landbouwbedrijven voor Noordoost-Twentse begrippen. De combinatie met natuurinclusieve landbouw biedt mogelijkheden om het beheer in de toekomst meer structureel te gaan afsluiten.

Categorie	Prioritaire soorten	Aandachts-soorten	Aantal voorkomend monitoring 2021	Beheertype soorten
Open grasland niet kritische soorten	grutto, wulp en tureluur	kievit, scholekster, gele kwikstaart, veldleeuwerik, graspieper en patrijs	grutto 3 paar wulp 2 paar kievit 55 paar patrijs 8 paar scholekster 2 paar	A01 grasland met rust periode A02 kuikenvelden A03 plas-dras A04 legselbeheer A05 kruidenrijkgrasland A06 extensief beweid grasland A07 ruige mest A08 verhoogd waterpeil A42 Uitgestelde bewerkingen op bouwland A45 Kievitstrook A51 predatieraster Z.15. Maaistrook.01

Aandachtspunten voor dit gebied:
- Deelname aan beheer vergroten met 15 hectare.
- Aanwezige plas-dras meer uitbouwen en predatoren beter beheren.

5.4.2 Weidevogelgebied niet-kritische soorten: Oldenzaal/Lemselo Het Benneker

Gelegen aan de Ootmarsumsedijk, een in het verleden gezond weidevogelgebied dat het verdient om opnieuw naar een hoger niveau te worden getild. Het is een open en grootschalig gebied voor Noordoost- Twentse begrippen. De combinatie met natuur inclusieve landbouw biedt mogelijkheden om het beheer in de toekomst meer structureel te maken.

Categorie	Prioritaire soorten	Aandachts-soorten	Aantal voorkomend monitoring 2021	Beheertype soorten
Open grasland Niet kritische soorten	grutto, wulp en tureluur	kievit, scholekster, gele kwikstaart, veldleeuwerik, graspieper en patrijs	grutto 1 paar wulp 2 paar kievit 15 paar patrijs 2 paar	A01 grasland met rust periode A02 kuikenvelden A03 plas-dras A04 legselbeheer A05 kruidenrijkgrasland A06 extensief beweid grasland A07 ruige mest A08 verhoogd waterpeil A42 Uitgestelde bewerkingen op bouwland A45 Kievitstrook A51 predatieraster Z.15. Maaistrook.01

Aandachtspunten voor dit gebied:
- Deelname aan beheer vergroten.

5.4.3 Weidevogelgebied niet-kritische soorten: Saasveld Boerenbroek Zandbongenweg
Afgesloten beheer: 0 hectare.
Vergoeding:

Gelegen tegen het Westerikkebroek, een in het verleden gezond weidevogelgebied, dat het verdient om opnieuw naar een hoger niveau te worden getild. Het is een open en grootschalig gebied met grootschalige landbouwbedrijven voor Noordoost- Twentse begrippen. De combinatie met natuurinclusieve landbouw biedt mogelijkheden om het beheer in de toekomst meer structureel te gaan afsluiten.

Categorie	Prioritaire soorten	Aandachts-soorten	Aantal voorkomend monitoring 2021	Beheertype soorten
Open grasland Niet kritische soorten	grutto, wulp en tureluur	kievit, scholekster, gele kwikstaart, veldleeuwerik, graspieper en patrijs	kievit 44 paar patrijs 3 paar scholekster 2 paar	A01 grasland met rust periode A02 kuikenvelden A03 plas-dras A04 legselbeheer A05 kruidenrijkgrasland A06 extensief beweid grasland A07 ruige mest A08 verhoogd waterpeil A42 Uitgestelde bewerkingen op bouwland A45 Kievitstrook A51 predatieraster Z.15. Maaistrook.01

Aandachtspunten voor dit gebied:
- Deelname aan beheer.
- Zoeken naar plas-dras locatie.

5.5 Albergen noordwestelijk Westerikkebroek

Afgesloten beheer Dooradering: 125,5 hectare
Vergoeding: € 65.600, --

Het gebied
Een vrij open landschap met versnipperde ligging van lijnvormige landschapselementen en kleine bosjes. Het gebied wordt doorsneden door het kanaal Almelo-Nordhorn. In het noorden ligt het natuurgebied de Reutumer Weuste.

Categorie	Aandachtsoorten	Aantal voorkomend monitoring 2021	Beheertype soorten
Dooradering	gekraagde roodstaart, grote lijster, steenuil en patrijs	gekraagde roodstaart 9 paar grote lijster 7 paar steenuil 5 paar patrijs 5 paar	A05h kruidenrijke graslandrand A13 botanisch waardevol grasland A15 wintervoedselakker A18 kruidenrijke akker A19 kruidenrijke akkerrand A50a vogelvriendelijk eiwit gewassen Luzerne L09 poel en klein historisch water L20 hakhoutbeheer L23 struweelhaag L24 struweelrand L26 half- en hoogstamboomgaard L27 hakhoutbosje L29 Bosje A39 Bodemverbetering grasland A44 Keverbank

Ambities
Het versterken van de robuuste landschapselementen, zodat het de doelsoorten versterkt. Het maken van een verbindingszone tussen de Reutumer Weuste en het kanaal Almelo-Nordhorn.

Doelen op korte termijn
- Het versterken van de lijnvormige beplanting door er randen langs te leggen.
- Afzetten van hak- en houtbosjes en knotten van bomen.
- Het creëren van botanische hooilandranden.

Optimalisatie van het gebied
Extra beheer toevoegen aan alle opengestelde beheerpakketten in dit gebied, voor het versterken van de omgeving van de Reutumer Weuste en kanaal Almelo-Nordhorn door verbindingszones aan te leggen.

De versnippering van landschapselementen is een knelpunt. Dit kan opgelost worden door het clusteren van pakketten langs bovengenoemde twee gebieden.

5.6 Beuningen Achterheide

Afgesloten beheer Dooradering: 8,4 hectare
Vergoeding: € 46.400, --

Het gebied

Een deel van het gebied is een grootschalig landschap met lijnvormige beplanting dooraderd. In dit gebied ligt de Oldenzaalse Heuvelrug met haar landgoederen en het Lutterzand. Het laatste is deels particulier bezit en deels bij terreinbeherende organisaties in bezit. Het is een voormalig heidegebied waar delen weer worden heringericht in het kader van Natura 2000. In enkele poelen, met name in het waterwingebied Denekamperveld, komt de knoflookpad voor. De veldleeuwerik heeft zijn territorium in het open agrarisch gebied langs de Beuningen Achterheide en Stroothuizen.

Categorie	Prioritaire soorten	Aandachts-soorten	Aantal voorkomend monitoring 2021	Beheertype soorten
Amfibieën (Beuningen Achterheide)	knoflookpad	veldleeuwerik	knoflookpad 4 poelen veldleeuwerik 4 paar	A05h kruidenrijke graslandrand A13 botanisch waardevol grasland A15 wintervoedselakker A18 kruidenrijke akker A19 kruidenrijke akkerrand A50a. vogelvriendelijk eiwit gewassen Luzerne L09 poel en klein historisch water L20 hakhoutbeheer L23 struweelhaag L24 struweelrand L26 half- en hoogstamboomgaard L27 hakhoutbosje L29 bosje A39 Bodemverbetering grasland met ruige mest A44 Keverbank

Ambities

De ambitie is om bovengenoemde gebieden met elkaar te verbinden door middel van lijn-vormige beplanting. Daarnaast het realiseren van poelen voor de knoflookpad in de omgeving waar de knoflookpad voorkomt en het versterken van het gebied van de veldleeuwerik.

Doelen op korte termijn

- Extra beheer toevoegen met extra aandacht voor drie poelen in verband met de knoflookpad.
- Aanleggen van randen langs de lijnvormige beplanting en botanische hooiranden en kruidenrijke akkerranden voor de kneu.
- Kruidenrijk grasland mits goed of matig (verbetering) botanisch hooiland en andere pakketten voor de veldleeuwerik.
- Het aanleggen van poelen met daarbij een botanische hooirand en struweelrand.
- Het aanleggen van botanische hooiranden en kruidenrijke akkerranden.

Optimalisatie van het gebied

- De Oldenzaals Heuvelrug met het Lutterzand verbinden.
- Agrarisch natuurbeheer laten aansluiten bij het Natura 2000-gebied Beuningen Achterheide.

Knelpunt en oplossing

Beheereenheden uitbreiden zodat er meer samenhang komt.

5.7 Beuningen

Afgesloten beheer Dooradering: 64,7 hectare
Vergoeding: € 218.500, --

Het gebied
Een deel van het gebied is een grootschalig landschap met lijnvormige beplanting dooraderd. In dit gebied ligt de Oldenzaalse Heuvelrug met haar landgoederen en het Lutterzand. Het laatste is deels particulier bezit en deels bij terreinbeherende organisaties in bezit. Het is een voormalig heidegebied waar delen weer worden heringericht in het kader van Natura 2000. In enkele poelen, met name in het waterwingebied Denekamperveld, komt de knoflookpad voor. De veldleeuwerik heeft zijn territorium in het open agrarisch gebied langs de Beuningen Achterheide en Stroothuizen.

Categorie	Aandachts-soorten	Aantal voorkomend monitoring 2021	Beheertype soorten
Dooradering (Beuningen)	kneu, veldleeuwerik	kneu 8 paar veldleeuwerik 3 paar	A05h. kruidenrijke graslandrand A13 botanisch waardevol grasland A15 wintervoedselakker A18 kruidenrijke akker A19 kruidenrijke akkerrand A50a. vogelvriendelijk eiwit gewassen Luzerne L09 poel en klein historisch water L20 hakhoutbeheer L23 struweelhaag L24 struweelrand L26 half- en hoogstamboomgaard L27 hakhoutbosje L29 bosje A39 Bodemverbetering grasland met ruige mest A44 Keverbank

Ambities
De ambitie is om bovengenoemde gebieden met elkaar te verbinden door middel van lijnvormige beplanting. Daarnaast het realiseren van poelen voor de knoflookpad in de omgeving waar de knoflookpad voorkomt en het versterken van het gebied van de veldleeuwerik.

Doelen op korte termijn
- Het aanleggen van randen langs de lijnvormige beplanting en botanische hooiranden en kruidenrijke akkerranden voor de kneu.
- Kruidenrijk grasland mits goed of matig (verbetering) botanisch hooiland en andere pakketten voor de veldleeuwerik.

- Het aanleggen van poelen met daarbij een botanische hooirand en struweelrand.
- Het aanleggen van botanische hooiranden en kruidenrijke akkerranden.

Optimalisatie van het gebied

- Extra beheer toevoegen aan alle opengestelde beheerpakketten in dit gebied. Door middel van drie poelen.
- De Oldenzaals Heuvelrug met het Lutterzand verbinden.
- Tevens agrarisch natuurbeheer te laten aansluiten bij het Natura 2000-gebied Beuningen Achterheide.

Knelpunt en oplossing

Beheereenheden uitbreiden zodat er meer samenhang komt.

5.8 Boven Dinkel

Afgesloten beheer Dooradering: 21,4 hectare
Vergoeding: € 46.400, --

Het gebied
Dit gebied wordt van zuid naar noord doorsneden door de nog meanderende rivier de Dinkel. De zuidoost kant is een open agrarisch gebied.

Categorie	Aandachts-soorten	Aantal voorkomend monitoring 2021	Beheertype soorten
Dooradering	spotvogel, braamsluiper, patrijs	spotvogel 4 paar braamsluiper 6 paar patrijs 3 paar	A05h. kruidenrijke graslandrand A13 botanisch waardevol grasland A15 wintervoedselakker A18 kruidenrijke akker A19 kruidenrijke akkerrand L09 poel en klein historisch water L20 hakhoutbeheer L23 struweelhaag L24 struweelrand L26 half- en hoogstamboomgaard L27 hakhoutbosje L29 bosje A39 Bodemverbetering grasland met ruige mest A44 Keverbank

Ambities
Aan de westkant van het gebied, langs de meanderende Dinkel, wordt ingezet op de spotvogel. In de open gebieden wordt ingezet op de patrijs.

Doelen op korte termijn
- Beheerpakketten neerleggen in de omgeving van de Dinkel middels lijnvormige beplanting zoals struweelhaag, struweelrand en hakhoutbosje.
- In de open gebieden pakketten van botanische hooiranden, kruidenrijke akkerrand en vogelakker.

Optimalisatie van het gebied
- Extra beheer toevoegen, vooral gericht op beekdal beheer.
- Overleg met waterschap over onbewerkte en spuitvrije zones aan oevers van bronbeken die naar de Dinkel leiden en daar de beheerpakketten voor agrarisch natuurbeheer tegenaan leggen.

Knelpunt en oplossing
- Het clusteren van beheerpakketten.

5.9 Dal van de Mosbeek

Afgesloten beheer Dooradering: 452 hectare
Vergoeding € 118.200, --

Het gebied
Dit gebied wordt voor een groot deel bedekt door drie natuurgebieden. Het grootste gebied is Het Springendal (Natura 2000-gebied). In en rondom de Natura 2000-gebieden is op dit moment nog geen rol voor het gebiedscollectief weggelegd voor het afsluiten van contracten voor agrarisch natuurbeheer. Voor deze gebieden dient eerst in de planuitwerking helderheid te komen voor wat betreft doelstellingen en functies.

Categorie	Aandachtsoorten	Aantal voorkomend monitoring 2021	Beheertype soorten
Dooradering	torenvalk , spotvogel, grote lijster, geelgors, gekraagde, roodstaart, vliegend hert	torenvalk 3 paar spotvogel 2 paar grote lijster 5 paar geelgors 4 paar gekraagde roodstaart 6 paar	A05h. kruidenrijke graslandrand A13 botanisch waardevol grasland A15 wintervoedselakker A18 kruidenrijke akker A19 kruidenrijke akkerrand A50a. vogelvriendelijk eiwit gewassen Luzerne L09 poel en klein historisch water L20 hakhoutbeheer L23 struweelhaag L24 struweelrand L26 half- en hoogstamboomgaard L27 hakhoutbosje L29 bosje A39 Bodemverbetering grasland met ruige mest A44 Keverbank

Ambities
Beheerpakketten leggen rond deze natuurgebieden en deze gebieden met elkaar verbinden.

Doelen op korte termijn
- Lijnvormige beplantingen versterken met randenbeheer.
- Het aanleggen van botanische hooiranden en kruidenrijke akkerranden.

Optimalisatie van het gebied
- Extra beheer toevoegen in samenhang met de aanleg van vijf poelen.
- De beheerpakketten zo te leggen dat er verbindingszones ontstaan tussen de natuurgebieden.
- Belangrijk is de verbinding langs de Springendalse beek richting de Ottershagen.

5.10 Gammelke, Hulsbeek, Lemselo

Afgesloten beheer Dooradering: 43,9 hectare
Vergoeding: € 97.000, --

Het gebied

Het gebied wordt doorsneden door drie bronbeken die voor een gedeelte zijn heringericht met natuurlijke oevers. In het noorden van het werkgebied ligt het natuurgebied Dolland-Lemselermaten en in het westen het bos bij Saasveld. In het oosten ligt de stuwwal Oldenzaal.
Het gebied kenmerkt zich door een groot hoogteverschil met vochtige beekdalen.

Categorie	Aandachtsoorten	Aantal voorkomend monitoring 2021	Beheertype soorten
Dooradering	torenvalk, spotvogel, geelgors, patrijs,	torenvalk 2 paar spotvogel 3 paar geelgors 6 paar patrijs 2 paar	A05h. kruidenrijke graslandrand A13 botanisch waardevol grasland A15 wintervoedselakker A18 kruidenrijke akker A19 kruidenrijke akkerrand L09 poel en klein historisch water L20 hakhoutbeheer L23 struweelhaag L24 struweelrand L26 half- en hoogstamboomgaard L27 hakhoutbosje A39 Bodemverbetering grasland met ruige mest A44 Keverbank

Doelen op korte termijn

- Pakketten neerleggen van lijnvormige beplanting van struweelrand en -haag en hakhoutbosje voor de spotvogel.
- In het midden bij de Lemselermaten zou kruidenrijk grasland, botanische hooirand en kruidenrijke akkerrand neergelegd kunnen worden.

Optimalisatie van het gebied

- Extra beheer toevoegen en vooral inzetten voor lijnelementen, kruidenrijke akker en kruidenrijke akkerranden.
- De natuurgebieden en de bronbeken met elkaar verbinden door middel van lijnvormige beplanting.

5.11 Hondeveld Tubbergen

Afgesloten beheer Dooradering: 8,1 hectare
Vergoeding: € 15.800, --

Het gebied
Een open landschap met hier en daar lijnvormige beplanting met in het midden van het gebied de pingoruïne Hondenven.

Categorie	Aandachtsoorten	Aantal voorkomend	Beheertype soorten
Dooradering	kneu, geelgors	kneu 2 paar geelgors 1 paar	A05h. kruidenrijke graslandrand A13 botanisch waardevol grasland A15 wintervoedselakker A18 kruidenrijke akker A19 kruidenrijke akkerrand A50a. vogelvriendelijk eiwit gewassen Luzerne L09 poel en klein historisch water L20 hakhoutbeheer L23 struweelhaag L24 struweelrand L26 half- en hoogstamboomgaard L27 hakhoutbosje L29 bosje A39 Bodemverbetering grasland met ruige mest A44 Keverbank

Ambities
Randen langs de lijnvormige beplanting en botanische hooiranden rond het Hondenven.

Doelen op korte termijn
- De voedsel-, rust- en nestgelegenheid van de geelgors en kneu met bij de ambitie genoemde maatregelen vergroten.

Optimalisatie van het gebied
- Extra beheer toevoegen langs de Marktgraven.
- Kleinschalig beheer akkerranden, botanische randen en lijnelementen. Liefst in combinatie.
- Het gebied vergroten om het uit het isolement te halen. In het oosten verbinding maken met het landgoed Herinckhave en in het westen met de Markgrave. Langs de Markgrave middels stapstenen van agrarisch natuurbeheer de samenhang in het gebied versterken. Bij landgoed Herinckhave in overleg met het waterschap.

Knelpunt en oplossing

- Clustering van lijnvormige beplantingen tussen de twee gebieden.

5.12 Kroezeboom Fleringen

Afgesloten beheer Dooradering: 29,6 hectare.
Vergoeding: € 61.500, --

Het gebied
Een gedeelte essenlandschap met in het oosten van het gebied het natuurgebied Reutumerveen. Dit gebied is in eigendom van terreinbeherende organisaties. In het noorden landgoed Baasdam en in het westen landgoed Herinckhave.

Categorie	Aandachtsoorten	Aantal voorkomend monitoring 2021	Beheertype soorten
Dooradering	geelgors, patrijs		A05h. kruidenrijke graslandrand A13 botanisch waardevol grasland A15 wintervoedselakker A18 kruidenrijke akker A19 kruidenrijke akkerrand L09 poel en klein historisch water L20 hakhoutbeheer L23 struweelhaag L24 struweelrand L26 half- en hoogstamboomgaard L27 hakhoutbosje L29 bosje A39 Bodemverbetering grasland met ruige mest A44 Keverbank

Ambities
Het versterken van de leefomgeving van de geelgors en de patrijs en daarnaast verbindingen maken tussen landgoederen en natuurgebied.

Doelen op korte termijn
- Het creëren van botanische hooiranden, wintervoedselakkers, kruidenrijke akkerranden en struweelhaag op enkele plekken in de lijnvormige beplantingen.

Optimalisatie van het gebied
- Inzetten op uitbreiding van beheer met lijnelementen en bosjes met aanvullend randenbeheer. De overige (10 hectare) botanisch grasland, kruidenrijke akker of akkerranden.
- Verbindingszones maken tussen de landgoederen en natuurgebieden met struweelhaag, lijnvormige beplanting en kruidenrijke randen.
- Het instandhouding van kleinschalige graanakkers in dit gebied.

Knelpunt en oplossing

- Huidige samenhang van het gebied is al goed te noemen. Evenwel is deze verbinding van groot belang. Vasse heide wordt verbonden naar het Kanaal Almelo-Nordhorn en Landgoed Huize Almelo.

5.13 Lattrop en Bergvennen

Afgesloten beheer Dooradering: 21,4 hectare
Vergoeding: € 72.000, --

Het gebied
Aan de oostkant van het werkgebied ligt het natuurgebied Bergvennen. Vroeger liggend in uitgestrekte heidevelden. De noordpunt van het gebied is een oud agrarisch landschap met daarin Huize Breckelenkamp. Het gebied wordt doorsneden door houtwallen van zware eikenbomen.

Categorie	Aandachtsoorten	Aantal voorkomend monitoring2021	Beheertype soorten
Dooradering	geelgors, steenuil	geelgors 4 paar steenuil 5 paar	A05h. kruidenrijke graslandrand A13 botanisch waardevol grasland A15 wintervoedselakker A18 kruidenrijke akker A19 kruidenrijke akkerrand A50a. vogelvriendelijk eiwit gewassen Luzerne L09 poel en klein historisch water L20 hakhoutbeheer L23 struweelhaag L24 struweelrand L26 half- en hoogstamboomgaard L27 hakhoutbosje L29 bosje A39 Bodemverbetering grasland met ruige mest A44 Keverbank

Ambities
Het gebied van de geelgors en steenuil versterken.

Doelen op korte termijn
- Het versterken van de lijnvormige beplanting door randenbeheer en door aanleggen van botanische hooiranden en kruidenrijke akkerranden.

Optimalisatie van het gebied
- Extra beheer toevoegen en vooral inzetten op botanisch beheer of op waterbeheerpakket bodemverbetering grasland.
- In overleg met terreinbeherende organisaties om het natuurgebied de Bergvennen met agrarisch natuurbeheer te versterken.

Knelpunt en oplossing

Het clusteren van de pakketten en samenwerken met beheerders van de Bergvennen.

5.14 Losser Noord

Afgesloten beheer Dooradering: 44,7 hectare.
Vergoeding: € 188.500, --

Het gebied

Het gebied ligt op en rond de Oldenzaalse Heuvelrug. Het gebied is voor het grote deel bosrijk.

Categorie	Prioritaire soorten	Aandachts-soorten	Aantal voorkomend monitoring 2021	Beheertype soorten
Amfibieën	knoflookpad 0 poelen kamsalamander 2 poelen	kneu grote lijster geelgors	kneu 3 paar grote lijster 10 paar geelgors 5 paar	A05h. Kruidenrijke graslandrand A13 Botanisch waardevol grasland A15 Wintervoedselakker A18 Kruidenrijke akker A19 Kruidenrijke akkerrand A50a. vogelvriendelijk eiwit gewassen Luzerne L09 Poel en klein historisch water L20 Hakhoutbeheer L23 Struweelhaag L24 Struweelrand L26 Half- en hoogstamboomgaard L27 Hakhoutbosje L29 bosje A39 Bodemverbetering grasland met ruige mest A44 Keverbank

Ambities

Het leefgebied van de knoflookpad en kamsalamander vergroten en het leefgebied van de kneu verbeteren.

Doelen op korte termijn

- Het aanleggen van nieuwe poelen voor de knoflookpad en kamsalamander.
- Beheer afsluiten met het pakket voor kruidenrijke akkerranden en lijnvormige beplanting voor het versterken van de kneu.

Optimalisatie van het gebied

- Extra beheer toevoegen aan alle opengestelde beheerpakketten in dit gebied.
- Gebieden met landgoederen aan elkaar verbinden met lijnvormige beplanting.
- Het neerleggen van pakketten kruidenrijke akkerranden, kruidenrijke akkers en botanisch grasland.

5.15 Mander

Afgesloten beheer Dooradering: 67 hectare
Vergoeding: € 144.900, --

Het gebied
In dit gebied wordt als eerste prioriteit ingezet op het vliegend hert. Er liggen veel landschapselementen die zijn ondergebracht binnen de regeling van Groen Blauwe Diensten (GBD). Dit is een mooie mogelijkheid om daar nieuwe contracten op aan te sluiten.

Categorie	Prioritaire soorten	Aandachts-soorten	Aantal voorkomend monitoring 2021	Beheertype soorten
Insecten	vliegend hert	gekraagde roodstaart, grote lijster, ringmus, wulp, veldleeuwerik	vliegend hert aanwezig grote lijster 5 paar ringmus 4 locaties gekraagde roodstaart 12 paar wulp 2 paar veldleeuwerik 4 paar	A05h. kruidenrijke graslandrand A13 botanisch waardevol grasland A15 wintervoedselakker A18 kruidenrijke akker A19 kruidenrijke akkerrand A50a. vogelvriendelijk eiwit gewassen Luzerne L09 poel en klein historisch water L20 hakhoutbeheer L23 struweelhaag L24 struweelrand L26 half- en hoogstamboomgaard L27 hakhoutbosje L29 bosje A39 Bodemverbetering grasland met ruige mest A44 Keverbank

Ambities
De ambitie is om nieuwe contracten van landschapselementen af te sluiten. Door deze landschapselementen plaatselijk te kappen en te knotten kan de leefomgeving van de larve worden versterkt.

Doelen op korte termijn
- Landschapselementen met nieuwe contracten inrichten voor het vliegend hert met beheer zoals hierboven bij ambities al vermeld.

Optimalisatie van het gebied

- Extra beheer toevoegen.
- Impasse doorbreken in de doorontwikkeling en versterken van de landschapselementen van GBD en de elementen van agrarisch natuurbeheer. Hiervoor in overleg met Landschap Overijssel en SGBDO om het beheer meer op elkaar af te stemmen.
- Bevorderen van de aanleg van broedstoven voor de larve van het vliegend hert.

Knelpunt en oplossing

Veel van deze landschapselementen vallen al onder GBD.

5.16 Rossumermeden en Agelo

Afgesloten beheer Dooradering: 38 hectare.
Vergoeding: € 86.300, --

Het gebied
Een deel van het gebied is een kleinschalig landschap met veel landschapselementen van elzen- en eikenbomen, welke bij de laatste ruilverkaveling bespaard zijn gebleven. Aan de randen liggen wat grotere open gebieden.

Categorie	Aandachtsoorten	Aantal voorkomend monitoring2021	Beheertype soorten
Dooradering	geelgors, patrijs, veldleeuwerik, wulp, grutto, tureluur	geelgors 13 paar patrijs 4 paar veldleeuwerik 5 paar wulp 5 paar grutto 1 paar tureluur 1 paar	A05h. kruidenrijke graslandrand A13 botanisch waardevol grasland A15 wintervoedselakker A18 kruidenrijke akker A19 kruidenrijke akkerrand A39 A50a. vogelvriendelijk eiwit gewassen Luzerne L09 poel en klein historisch water L20 hakhoutbeheer L23 struweelhaag L24 struweelrand L26 half- en hoogstamboomgaard L27 hakhoutbosje L29 bosje A39 Bodemverbetering grasland met ruige mest A44 Keverbank

Ambities
Het behouden van het aantal broedparen geelgorzen en patrijzen, maar ook het aantal broedparen in de toekomst verhogen.

Doelen op korte termijn
- Het opzetten van bomen in de daarvoor geschikte lijnvormige beplanting, waardoor er meer struweelhaag ontstaat. Dit dient 1 keer in de 5 jaar te worden afgezet.
- Het aanleggen van wintervoedselakkers van meer dan 1 hectare en randenbeheer.
- Het aanleggen van botanische hooi- en akkerranden als vluchtoord voor de kuikens.
- Het inzetten van vrijwilligers voor nestbescherming.

Optimalisatie van het gebied

- Het gebied heeft al veel agrarisch natuurbeheer. De deelnamebereidheid in dit gebied is goed te noemen. We hopen binnen enkele jaren hier ook goede resultaten te kunnen melden.
- Toevoegen van extra beheer aan de oppervlakte verdeeld over alle beheerpakketten.

Knelpunt en oplossing

Contracten clusteren draagt bij aan het behalen van de doelen en ambities. Predatie van kievietsnesten en kuikens is een knelpunt. Dit is op te lossen door met WBE's afspraken te maken over reguleren van de predators.

5.17 Volthe en Singraven

Afgesloten beheer Dooradering: 46,2 hectare.
Vergoeding: € 133.500, --

Het gebied
In dit gebied wordt ingezet op boomkikker, kamsalamander en knoflookpad. Deze soorten komen voor in poelen die liggen in bestaande natuurgebieden. De laatste jaren is het leefgebied van deze soorten in de natuurgebieden met succes sterk vergroot door aanleg van nieuwe poelen.

Categorie	Prioritaire soorten	Aantal voorkomend monitoring 2021	Beheertype soorten
Amfibieën	boomkikker, kamsalamander, knoflookpad	boomkikker 5 poelen kamsalamander 10 poelen knoflookpad 2 poelen	A05h. kruidenrijke graslandrand A13 botanisch waardevol grasland A15 wintervoedselakker A18 kruidenrijke akker A19 kruidenrijke akkerrand A39 L09 poel en klein historisch water L20 hakhoutbeheer L23 struweelhaag L24 struweelrand L26 half- en hoogstamboomgaard L27 hakhoutbosje L29 bosje A39 Bodemverbetering grasland met ruige mest A44 Keverbank

Ambities
Het uitbreiden van de leefgebieden van deze soorten buiten de natuurgebieden.

Doelen op korte termijn
- Het aanleggen van enkele poelen aan de rand van de natuurgebieden.
- Het verbeteren van houtwallen, singels, struweelranden en –hagen met een kruidenrijke akkerrand.

Optimalisatie van het gebied
- Extra beheer toevoegen en vijf poelen.
- Een verbinding maken met de verspreidt liggende leefgebieden door aanleg van enkele poelen en lijnvormige beplanting geschikt voor deze soorten.

Knelpunt en oplossing

- De huidige contracten liggen deels verspreid over het gebied en er is niet ingeschreven bij de nieuwe contracten voor aanleg van poelen. Het clusteren van de contracten in gebieden waar deze soorten de meeste kans hebben kan dit knelpunt oplossen.

5.18 Langeveen

Afgesloten beheer: geen afgesloten beheer.

Optimalisatie van het gebied

Het gebied Langeveen ligt in het uiterste noorden van ons werkgebied ingeklemd tussen de Duitse grens en het Natura 2000-gebied Engbertsdijksvenen.
Tot heden is er vanuit dit gebied nog geen belangstelling getoond voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer. In het kader van nieuwe GLB willen we grondeigenaren en -gebruikers gericht gaan benaderen in dit gebied, zodat ook hier mogelijkheden komen om het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer te ontwikkelen. In potentie heeft het gebied veel kansen, omdat het ook Duitse natuur verbindt met de Engbertsdijksvenen.

5 hectare toevoegen aan alle opengestelde beheerpakketten in dit gebied.

Categorie	Aandachtsoorten	Aantal voorkomend	Beheertype soorten
Dooradering	veldleeuwerik, geelgors	veldleeuwerik 5 tot 10 paar geelgors 8 tot 16 paar	A5. kruidenrijke graslandrand A13 botanisch waardevol grasland A15 wintervoedselakker A18 kruidenrijke akker A19 kruidenrijke akkerrand A39 L09 poel en klein historisch water L21. beheer van bomenrijen L23 struweelhaag L24 struweelrand L20 hakhoutbeheer L26 half- en Hoogstamboomgaard A39 Bodemverbetering grasland met ruige mest A44 Keverbank

Ambities

Komen tot 5 hectare beheer in dit gebied.

Doelen op korte termijn

- geelgors, zorgen voor wintervoederakkers.
- veldleewerik, zorgen voor kruidenrijke akkers.

Optimalisatie van het gebied

- geelgors, zorgen voor wintervoederakkers.
- veldleewerik, zorgen voor kruidenrijke akkers.

Knelpunt en oplossing

Deelnamebereidheid in het gebied vergroten. Gerichte voorlichting in Langeveen.

BEGRIPPEN

Ruige mest
Vaste strorijke mest van runderen, paarden, geiten en/of schapen (geen varkensmest).
Deze term hanteert ook RVO en is afkomstig uit het Besluit gebruik meststoffen (artikel 1 onder q, vaste strorijke mest: vaste mest waarin zichtbaar een substantiële hoeveelheid stro aanwezig is).

Toelichting GVE (Grootvee-eenheid)
- Runderen ouder dan 2 jaar: 1.0 GVE
- Runderen vanaf 6 maanden maar niet ouder dan 2 jaar: 0.6 GVE
- Runderen jonger dan 6 maanden: 0.4 GVE
- Paardachtigen ouder dan 6 maanden: 1.0 GVE
- Schapen, lammeren en geiten: 0.15 GVE

Waarom moet ik uiterlijk 15 mei maaien bij dominant stadium grasland?
In mei steekt Engels raaigras alle energie in het doorschieten van de bloeistengel en het tot bloei komen. Als er na vroeg maaien geen bemesting plaatsvindt, wordt vervolgens de hergroei van Engels raaigras vertraagd. Hier profiteren andere grassoorten van en een aantal éénjarige kruiden. Dit is de eerste stap in het ontwikkelingsbeheer. Na een paar jaar kan dit al succesvol zijn en kan naar een extensiever beheerpakket overgestapt worden.

Waarom alleen bij daglicht maaien?
Als u in het donker maait, hebben de kuikens onvoldoende gelegenheid een veilige plek te zoeken.

Waarom van binnen naar buiten maaien?
Als u op het midden van uw perceel met maaien start en vervolgens naar de buitenkant maait, hebben kuikens de gelegenheid naar naastgelegen percelen te vluchten en raken ze niet opgesloten in een steeds kleiner wordend stuk grasland.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Mozaïektoeslag weidevogelbeheer

Doel van het inzetten van een mozaïektoeslag is het realiseren van een beter weidevogelmozaïek, via een hogere beloning voor de boer bij meer variatie in beheerpakketten en de inzet van specifieke beheerpakketten.

De deelnemer krijgt letterlijk een toeslag op zijn reguliere beheervergoeding als hij voldoet aan de voorwaarden van een specifiek beheermozaïek: een combinatie van verschillende (zwaardere) beheerpakketten.

Randvoorwaarden en hoogte toeslag voor GC NOT

Een mozaïektoeslag is mogelijk wanneer een deelnemer voldoet aan twee voorwaarden:

1. **Er is beheer afgesloten uit minimaal 2 van onderstaande 4 beheerpakket groepen:**

1. Rust	2. Voedsel	3. Water	4. Beweiding
Grasland met rustperiode	(Ontwikkeling) Kruidenrijk grasland	Plasdras	Extensief beweid grasland
	Braakstrook kievit		

Voor de groep Voedsel zijn twee beheerpakketten mogelijk. Eén beheerpakket per groep volstaat.

2. **Beheerpakketten voldoen aan een minimum omvang**

Minimaal 0,5 ha	Minimaal 0,1 ha	Geen ondergrens
Grasland met rustperiode	Braakstrook kievit	Plasdras
(Ontwikkeling) Kruidenrijk grasland		
Extensief beweid grasland		

De minimum omvang geldt per type beheerpakket (niet per beheerpakketgroep).

Voorbeeld:

- *Telt wel mee: twee percelen grasland met rustperiode, één van 0,4 ha met rust tot 8 juni en één van 0,2 ha voor rust tot 15 juni. Het totaal van dit type beheerpakket is meer dan 1 ha, waardoor de beheerpakketgroep Rust is behaald.*

- *Telt niet mee: twee percelen weidevogelbeheer, één van 0,4 ha extensief beweid grasland en één van 0,3 ha grasland met rustperiode. De ondergrens van 0,5 ha per type beheerpakket is niet gehaald.*

Als aan beide voorwaarden is voldaan, ontvangt de deelnemer een mozaïektoeslag. De hoogte is afhankelijk van het aantal beheerpakketgroepen:

Toeslag bij 2 pakketgroepen	Toeslag bij 3 pakketgroepen	Toeslag bij 4 pakketgroepen
10%	15%	25%

De toeslag wordt uitbetaald als percentage bovenop de beheervergoeding van alle beheerpakketten die meetellen, ongeacht de oppervlakte per type beheerpakket:

- Grasland met rustperiode
- Plasdras
- (Ontwikkeling) Kruidenrijk grasland
- Extensief beweid grasland
- Braakstrook

Er is bewust gekozen voor een extra hoge toeslag bij 4 pakketgroepen: dit is optimaal weidevogelbeheer.

Voorbeeld:

- *Deelnemer heeft 4 beheereenheden met weidevogelbeheer:*
  - *2 ha ontwikkeling kruidenrijk grasland ○ 0,7 ha extensief beweid grasland ○ 1 ha legselbeheer ○ 0,3 ha plasdras*
- *Hij voldoet daarmee aan 2 beheerpakketgroepen:*
  - *Voedsel: 2 ha ontwikkeling kruidenrijk grasland (ondergrens is 1 ha) ○ Water: 0,3 ha plasdras (geen ondergrens)*
- *Hij ontvangt daardoor een toeslag van 10%*
- *Deze 10% toeslag ontvangt hij over de som van de beheervergoedingen van:*
  - *2 ha ontwikkeling kruidenrijk grasland*
  - *0,7 ha extensief beweid grasland (dus ondanks dat hij niet aan de ondergrens voldeed om mee te tellen als extra beheerpakketgroep)*
  - *0,3 ha plasdras.*

En dus niet over de 1 ha legselbeheer: deze telt niet mee in de beheerpakketgroepen

GC NOT heeft een rekenformulier ontwikkeld waarmee deelnemers en de weidevogelcoördinator kunnen rekenen en kijken hoe de verschillende combinaties van beheerpakketten financieel uitpakken en welke mozaïektoeslag wanneer aan de orde is.

Bijlage 2: lijst met indicatorsoorten

Indicatorsoorten	Ellenberg waarde nutrienten (gem)	Vochttoestand vochtiger	Vochttoestand droger	Kleur	Latijn
Bosanemoon	5,7	vochtiger	droger	wit	Anemone nemorosa
Achillea soorten	5,1 - 5,3	vochtiger	droger	wit	Achillea millefolium, Achillia ptarmica
Gewone engelwortel	5,8	vochtiger		wit	Angelica sylvestris
Kervel	5,5	vochtiger		wit	Anthriscus cerefolium
Madeliefje	5,8	vochtiger		wit	Bellis perennis
Dotterbloem	5,4	vochtiger		geel	Caltha palustris
Campanulasoorten	3,8 - 4,8		droger	lila-blauw, blauw	Campanula rotundifolia, Campanula rapunculus
Pinksterbloem	5,6	vochtiger		lila	Cardamine pratensis
Knikkende distel	5,4		droger	paars	Carduus nutans
Karwij	5,7	vochtiger		wit-roze	Carum carvi
Knoopkruid	5,1	vochtiger	droger	rood	Centaurea jacea
Hoornbloemsoorten	4,3 - 5,6	vochtiger	droger	wit	Cerastium arvense, Cerastium fontanum
Cichorei	5,3 - 5,5	vochtiger		roze-wit	div Cichorium soorten
Kale jonker	5,0	vochtiger		paars	Cirsium palustre
Streepzaadsoorten	5,5		droger	geel	Crepis biennis, Crepis capillaris
Orchissoorten	3,1 - 4,3	vochtiger		wit-roze-paars	div Dactylorhiza soorten
Wilde peen	5,4		droger	wit	Daucus carota
Slangenkruid	4,3		droger	blauw	Echium vulgare
Lidrus	5,6	vochtiger		nvt	Equisetum palustre
Dopheide	2,1	vochtiger		roze	Erica tetralix
Kruisdistel	5,1		droger	wit	Eryngium campestre
Gewone reigersbek	5,1		droger	rood/paars/wit	Erodium cicutarium
Koninginnekruid	5,8	vochtiger		roze	Eupatorium cannabinum
Moerasspirea	5,6	vochtiger		roomwit	Filipendula ulmara
Walstrosoorten	4 - 5,3	vochtiger	droger	wit	div Galium soorten
Ooievaarsbeksoorten	5,1 - 6	vochtiger	droger	roze, blauw	Geranium molle, Geranium pratense
Hondsdraf	6,1	vochtiger	droger	blauwpaars	Glechoma hederacea
Muizenoor	3,4		droger	geel	Hieracium pilosella
Hertshooisoorten	3,9 - 5,1	vochtiger	droger	geel	div. Hypericum soorten
Gewoon biggenkruid	4,0		droger	geel	Hypochaeris radicata
Gele lis	5,9	vochtiger		geel	Iris pseudacorus
Zandblauwtje	2,9		droger	blauw	Jasione montana
Veldlathyrus	5,7	vochtiger	droger	geel	Lathyrus pratensis
Leeuwentandsoorten	4,1 - 5,4		droger	geel, blauwgrijs	Leontodon autumnalis, Leontodon saxatilis

Gewone margriet	5,0	vochtiger	droger	wit	Leucanthemum vulgare
Rolklaversoorten	4,2 - 5,1	vochtiger	droger	geel	div Lotus soorten
Echte koekoeksbloem	5,1	vochtiger		roze	Lychnis flos-cuculi
Wederiksoorten	5 - 5,4	vochtiger		geel	div Lysimachia soorten
Grote kattenstaart	5,4	vochtiger		paarsrood	Lythrum salicaria
Hopklaver	5,6	vochtiger	droger	geel	Medicago lupulina
Watermunt	5,5	vochtiger		blauw	Mentha aquatica
Vergeet-mij-nietje soorten	3,3 - 5,9	vochtiger	droger	blauw	div Myosotis soorten
Gagel	3,3	vochtiger		geel	Myrica gale
Pijptorkruid	5,8	vochtiger		wit	Oenanthe fistulosa
Klein vogelpootje	3,5		droger		Ornithopus perpusillus
Wilde marjolein	4,7		droger	roze-wit	Origanum vulgare
Veenwortel	6	vochtiger		roze-rood	Persicaria amphibia
Varkenskarwij	5,5	vochtiger	droger	geel-groen	peucedanum carvifolia
Smalle weegbree	5,3		droger	wit	Plantago lanceolata
Vleugeltjesbloem	3,4	vochtiger	droger	blauw-roze-wit	Polygala vulgaris
Potentilla soorten	3,1 - 5,8	vochtiger	droger	geel	div Potentilla soorten
primula-soorten	4,3 - 6	vochtiger	droger	geel	div primula soorten
Brunel	4,7	vochtiger		blauw	Prunella vulgaris
boterbloemsoorten m.u.v. blaartrekkende boterbloem	4,8 - 5,9	vochtiger	droger	geel	div Ranunculus soorten
Ratelaarsoorten	3,9 - 4,4	vochtiger	droger	geel	Rhinantus angustifolius, Rhinantus minor
zuring soorten m.u.v. ridderzuring	3,8 - 6	vochtiger	droger	groenrood	div Rumex soorten
Kruipwilg	3,6	vochtiger	droger	nvt	Salix repens
Veldsalie	4,3		droger	blauw	Salvia pratensis
Blauw glidkruid	5,6	vochtiger		blauw	Scrutellaria galericulata
Silenesoorten	4,6 - 6,1		droger	wit roze	div Silene soorten
Moerasandoorn	6,2	vochtiger		roze	Stachys palustris
Grasmuur	4,9	vochtiger		wit	Stellaria graminea
Blauwe knoop	3,2	vochtiger	droger	blauw	Succisa pratensis
Boerenwormkruid	5,5		droger	geel	Tanacetum vulgare
Paardenbloem	5,8	vochtiger	droger	geel	Taraxacum officinale
Poelruit	5,4	vochtiger		geel	Thalictrum flavum
Wilde tijm	2,6		droger	roze-paars	Thymus serpyllum
Gele morgenster	5,5		droger	geel	Tragopogon pratensis
Klaversoorten	3,8 - 5,8	vochtiger	droger	wit/rood/grijs	div Trifolium soorten
Echte valeriaan	5,9	vochtiger		roze	Valeriana officinalis
Ereprijssoorten	4,9 - 5,5	vochtiger	droger	blauw	div Veronica soorten
Wikkesoorten, m.u.v voederwikke	5,3 - 5,8	vochtiger	droger	blauw	div Vicia soorten

Bijlage 3: Protocol gebruik herbiciden open akkerland

Protocol gebruik herbiciden open akkerland

Het protocol 'Gebruik herbiciden in pakketten Open Akkerland' bestaat uit onderstaande checklist. Uitgangspunt van het protocol is dat de grootst mogelijke zorgvuldigheid toegepast wordt bij volveldse bespuitingen van herbiciden op percelen met akkervogelpakketten om daarmee het gebruik van herbiciden tot het minimum te beperken. Daarbij kan aan het volgende gedacht worden:

- Het gebruik van selectieve herbiciden voor specifieke probleemonkruiden;
- Waar mogelijk de bespuiting te beperken tot maximaal 1 x per jaar;
- Het toepassen van 'best-practices' bij het aanleggen en beheren van de maatregelen waardoor bespuitingen daadwerkelijk tot het minimum beperkt kunnen worden. Bij best-practices valt te denken aan de voorbereidende grondbewerkingen, mengsel, zaaitijdstip, maaibeheer etc. Het collectief neemt hier in het voortouw door de bestpractices te communiceren naar de deelnemers en met de deelnemers te evalueren; Het collectief evalueert na 3 jaar de werking van onderstaande checklist.

BEDRIJFSGEGEVENS

Naam:
Adres:
Woonplaats:
Tel.nr:
Email:
KvK nummer:

PERCEELSKEUZE

1	Perceel bestaat uit bouwland	□ ja	□ nee
1.1	Perceel kent in jaren voorafgaand normale gewasrotatie en landbouwkundig beheer	□ ja	□ nee
1.2	Onkruidbestrijding heeft in voorafgaande jaren op gangbare wijze plaatsgevonden	□ ja	□ nee
1.3	Perceel kent normale onkruiddruk	□ ja	□ nee
1.4	Op perceel is in de twee jaar voorafgaand geen grond van buitenaf aangevoerd dat afkomstig is van slootkanten of braakliggend terrein	□ ja	□ nee

ZAADMENGSEL

2	Er is uitsluitend zaad gebruikt dat voorgeschreven en/of geleverd is door het collectief	□ ja	□ nee
2.1	De door het collectief voorgeschreven hoeveelheid zaaizaad is gebruikt	□ ja	□ nee
2.2	Indien dit om wat voor reden dan ook niet is gebeurd, is het collectief daarvan in kennis gesteld	□ ja	□ nee
2.3	Indien er overgezaaid is (verstuiving/vorst) is dit aan het collectief gemeld	□ ja	□ nee
2.4	Er is rekening gehouden met de meest gunstige zaaiomstandigheden (vocht en temperatuur)	□ ja	□ nee
2.5	Er is ingezaaid vòòr de in de beheervoorschriften genoemde uiterste inzaaidatum	□ ja	□ nee

BEMESTING (FACULTATIEF)

3	Het perceel is niet bemest met organische mest of compost met daarin onkruidzaden, die eenmaal tot ontwikkeling gekomen, chemisch bestreden zouden moeten worden.	□ ja	□ nee

GRONDBEWERKING

4	Voor de inzaai is een kerende grondbewerking uitgevoerd	□ ja	□ nee	
		□ ja	□ nee	
4.1	Er is bij inzaai in het voorjaar minimaal één keer gebruik gemaakt van de "valszaaibedmethode"			

BEHEEREISEN

5	Tussen 1 maart en 15 september is het beheerperceel tweemaal gemaaid volgens het heersende maairegime	□ ja	□ nee	□ n.v.t.
		□ ja	□ nee	□ n.v.t.
5.1	In het derde of het vierde beheerjaar is de gehele beheereenheid tussen 1 september en 15 april geploegd en opnieuw ingezaaid	□ ja	□ nee	
5.2	Tussen het moment van grondbewerking en inzaai is onkruidvorming tegengegaan middels extra grondbewerking			

ONKRUIDBESTRIJDING

		□ ja	□ nee	
6	U kunt probleemonkruiden herkennen	□ ja	□ nee	
6.1	Probleemonkruiden zijn vanaf het moment van inzaai effectief pleksgewijs bestreden	□ ja	□ nee	□ n.v.t.
6.2	Ten tijde van de mogelijkheid tot maaien heeft u zoveel mogelijk de veronkruide plekken uitgemaaid	□ ja	□ nee	
6.3	U heeft bij de bestrijding binnen de beheermogelijkheden zoveel mogelijk rekening gehouden met bloeitijdstip (zaadvorming) van probleemonkruiden	□ ja	□ nee	
6.4	Indien u besluit over te gaan op onkruidbestrijding op perceel niveau heeft u zich er vooraf van vergewist al het mogelijke te hebben gedaan om probleemonkruiden te bestrijden			
6.5	Voor de bestrijding van probleemonkruiden zijn enkel de officieel toegelaten middelen gebruikt			
6.6	U bent in bezit van een geldige spuitlicentie	□ ja	□ nee	
6.7	U werkt met een SKL goedgekeurde spuit	□ ja	□ nee	
6.8	U noteert het gebruikte middel en de datum van toepassing in uw administratie	□ ja	□ nee	
6.9	U voert de bespuiting daar waar mogelijk uit vanuit het naastgelegen gewas om hiermee het berijden van de akkerrand zoveel mogelijk te voorkomen	□ ja	□ nee	
		□ ja	□ nee	
6.10	Er wordt minimaal 1 week voorafgaand aan de bespuiting melding gedaan van de voorgenomen bespuiting bij het collectief per mail	□ ja	□ nee	

Vul de checklist in voorafgaand aan de eerste bespuiting van het betreffende beheerjaar. Indien één of meerdere vragen met nee beantwoord zijn, neem dan contact op met het collectief aanzien u mogelijk niet in aanmerking komt voor het gebruik van herbiciden in akkervogelpakketten. In alle andere gevallen bewaar de ingevulde checklist in uw administratie. En stuur een kopie naar het collectief voorafgaand aan de eerste bespuiting.
Vergeet niet om de checklist te ondertekenen.

Getekend:

Datum:

Plaats:

Naam: Handtekening: